

DĚTI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM A OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM V INSTITUCÍCH

2023/2024

Zdraví

Praha, 2025

Kód publikace: 260023-25

Zpracoval: Odbor statistik rozvoje společnosti

Ředitel odboru: Ing. Martin Mana

Kontaktní osoba: Mgr. Helena Chodounská, e-mail: helena.chodounska@csu.gov.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.csu.gov.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.csu.gov.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 056 789 | e-mail: infoservis@csu.gov.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@csu.gov.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 732 | e-mail: esds@csu.gov.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@csu.gov.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673
e-mail: infoservispraha@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/praha

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/stredocesky

České Budějovice | Žižkova 1a, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihocesky

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108
e-mail: infoservisplzen@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/plzensky

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529
e-mail: infoserviskv@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/karlovarsky

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176
e-mail: infoservisul@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/ustecky

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec, tel.: 704 675 184
e-mail: infoservislibc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/liberecky

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové, tel.: 495 762 322
e-mail: infoservishk@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/kralovehradecky

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480
e-mail: infoservispa@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/pardubicky

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 080
e-mail: infoservisvys@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/vysocina

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihomoravsky

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 511
e-mail: infoservisolom@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/olomoucky

Zlín | třída Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 936
e-mail: infoservizl@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/zlinsky

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230
e-mail: infoservisov@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/moravskoslezsky

ISBN 978-80-250-3586-3 (brožováno)

ISBN 978-80-250-3587-0 (pdf)

© Český statistický úřad, Praha, 2025

Obsah

1. Děti se zdravotním postižením	5
1.1 Vymezení zkoumané populace a zdroje dat	5
1.2 Celkový počet dětí se zdravotním postižením.....	6
1.3 Děti se zdravotním postižením ve školách.....	8
1.3.1 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách.....	8
1.3.2 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách	10
1.4 Děti pobírající příspěvek na péči	13
1.5 Děti s průkazem osoby se zdravotním postižením (OZP).....	15
1.6 Děti dlouhodobě omezené v běžných činnostech.....	17
2. Osoby se zdravotním postižením žijící mimo soukromé domácnosti	18
2.1. Vymezení zkoumané populace a zdroje dat	18
2.2. Celkový počet osob se zdravotním postižením žijících ve vybraných institucích	19
2.3. Osoby se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb	20
2.4. Osoby dlouhodobě hospitalizované ve zdravotnických zařízeních.....	24
2.5 Děti a mládež ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy	26
Shrnutí.....	29
Seznam použitých zkratek	30
Seznam tabulek	31

Úvod

Český statistický úřad (ČSÚ) uskutečnil v letech 2023 a 2024 další vlnu Výběrového šetření osob se zdravotním postižením (VŠPO). Toto šetření se snaží podchytit a statisticky popsat nejen počet a strukturu osob se zdravotním postižením, ale především to, jaký dopad má zdravotní omezení na každodenní život těchto lidí, jaké pomoci se jim dostává a jaká naopak chybí. Statistické šetření VŠPO bylo realizováno formou šetření v domácnostech již podruhé, první takovéto šetření proběhlo v roce 2018. Zahrnuta do šetření byla pouze populace osob ve věku od 15 let výše obvykle bydlící v soukromých domácnostech.

Podrobné údaje o lidech se zdravotním postižením starších 15 let v domácnostech ze šetření VŠPO najdete v publikaci *Osoby se zdravotním postižením v domácnostech* a dále na webových stránkách ČSÚ, které se věnují těmto statistikám¹.

VŠPO tedy nezahrnuje informace o zdravotně postižených dětech do 15 let a zdravotně postižených osobách, které žijí mimo soukromé domácnosti. Proto byla vypracována předkládaná doplňková studie. Ta má za cíl představit a zanalyzovat data o těchto dvou skupinách osob se zdravotním postižením z různých dostupných zdrojů a přinést informace o jejich počtu, podílu v populaci, typu zdravotního omezení a dostupné struktuře podle věku, pohlaví a případně dalších hledisek.

Je třeba mít na paměti, že tato doplňková studie je samostatnou analýzou, která vychází z různých zdrojů dat, jejichž vzájemná srovnatelnost a zároveň srovnatelnost s výsledky VŠPO je pouze omezená, a to především z důvodů odlišné definice zdravotního postižení v jednotlivých zdrojích dat.

¹ <https://csu.gov.cz/lide-se-zdravotnim-postizenim>

1. Děti se zdravotním postižením

1.1 Vymezení zkoumané populace a zdroje dat

Jako děti jsou v této studii označovány osoby ve věku 0 až 14 let včetně. Základním a nejčastějším obdobím, ke kterému se prezentované údaje vztahují, je 31. 12. 2023. Ke konci roku 2023 žilo v Česku celkem 1 727 758 dětí do 14 let (včetně), které tak představovaly 15,9 % populace České republiky.

Zdrojů dat, ze kterých je možné čerpat informace o dětech se zdravotním postižením, je k dispozici hned několik. Pro odhad počtu dětí se zdravotním postižením a povahy jejich postižení byly identifikovány tyto čtyři zdroje jako nejrelevantnější:

- **Školní matrika² a Výkaz o mateřské škole (MŠMT)** – počet dětí v mateřských školách a žáků na základních školách, které mají zdravotní postižení, v členění dle věku, pohlaví, závažnosti a druhu postižení;
- **Informační systém o dávkách pro osoby se zdravotním postižením (MPSV)** – počet dětí, které mají průkaz osoby se zdravotním postižením, dle věku, pohlaví a druhu průkazu OZP;
- **Informační systém o příspěvku na péči (MPSV)** – počet dětí, které mají přiznaný příspěvek na péči, dle věku, pohlaví a stupně závislosti;
- **Výběrové šetření Životní podmínky a jeho modul s údaji o zdraví dětí (ČSÚ)** – počet dětí dlouhodobě omezených v běžných činnostech dle pohlaví, věku, míry omezení a vybraných charakteristik domácnosti, modul o zdraví dětí byl zahrnutý do šetření v roce 2024.

Za primární zdroj dat byla pro tuto studii zvolena Školní matrika a Výkaz o mateřské škole Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MPSV). Přináší nejen aktuální, ale i detailní data o dětech se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně druhu a závažnosti jejich zdravotních potíží.

Velmi přesná a podrobná data o dětech se zdravotním postižením jsou rovněž údaje o dětech, které jsou držiteli průkazu osoby se zdravotním postižením a o dětech s přiznaným příspěvkem na péči z datových zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). Oproti údajům ze školní matriky je zde vymezení zdravotního postižení striktnější a rozhoduje o něm posudkový lékař.

Zajímavým doplněním této statistiky je modul o zdraví dětí v rámci šetření Životní podmínky 2024. Metodika tohoto šetření a definice dětí se zdravotním omezením je v největším souladu s metodikou šetření VŠPO. Nicméně velmi omezený výběrový vzorek znemožňuje podrobnější třídění a činí tento zdroj dat nevhodným pro sledování trendů vývoje či srovnání jednotlivých skupin dětí a zdroj dat je použitý pouze jako doplňkový.

Pro další práci s prezentovanými daty je stále třeba mít na paměti, že zdravotní postižení/omezení a jeho závažnost je v jednotlivých zdrojích dat definována odlišně, proto není možné je mezi sebou přímo porovnávat. Informace, které nám poskytují, se od sebe liší, byť se zaměřují na stejnou skupinu osob.

² <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/skolska-matrika-1>

1.2 Celkový počet dětí se zdravotním postižením

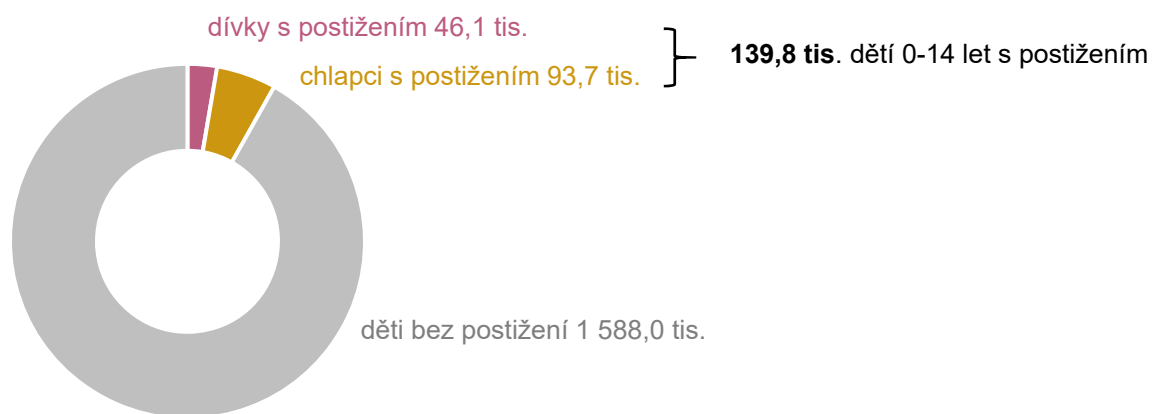
Vzhledem k různým zdrojům dat o dětech s postižením a zejména odlišné definici zdravotního postižení, která je v těchto zdrojích použita, bude odhad celkového počtu dětí s postižením vždy záviset na rozhodnutí autora, ke kterému zdroji dat nebo jejich kombinaci se při konstrukci odhadu přikloní.

Pro výpočet odhadu lze vycházet podle různých zdrojů od počtu 12,3 tisíc dětí, které v roce 2023 byly držiteli průkazu osoby se zdravotním postižením, přes 26,7 tisíc dětí, které měly přiznaný příspěvek na péči, nebo 90 tisíc dětí, o kterých jejich rodiče v šetření Životní podmínky uvedli, že jsou omezeny ve vykonávání běžných činností, až po 122,9 tisíc dětí, kterým byly v rámci mateřských, základních nebo středních škol poskytována podpůrná opatření ve vzdělávání a jsou evidovány školskou statistikou jako děti se zdravotním postižením.

Dále prezentovaný statistický odhad celkového počtu dětí se zdravotním postižením v Česku v roce 2023 vychází ze statistických dat MŠMT o počtu dětí, které měly na základě svého zdravotního postižení speciální vzdělávací potřeby³. Důvodem pro výběr tohoto zdroje je jeho reprezentativnost za populaci dětí i široká škála zahrnutých postižení z hlediska druhů i závažnosti. Údaje ze Školní matriky a Výkazů o mateřské škole spravované MŠMT poskytují informace o dětech navštěvujících mateřské školy a žácích ve věku do 14 let včetně, kteří navštěvují přípravný stupeň základních škol, základní školy, víceletá gymnázia a konzervatoře. Aby údaje ze školských statistik byly využitelné pro popis celé populace dětí do 14 let (včetně těch, které mateřské, základní a střední školy nenavštěvují), bylo třeba provést dopočty a korekce. Dopčet vycházel z prevalence zdravotního postižení mezi dětmi a žáky do 14 let všech typů škol ve školním roce 2023/2024 a z poměru celkového počtu dětí do 14 let v populaci ČR k 31. 12. 2023 k počtu žáků. Výpočty byly provedeny zvlášť v členění podle věkových skupin 0–5 a 6–14 let, pro chlapce a dívky a za jednotlivé kraje.

Odhadovaný celkový počet dětí se zdravotním postižením ve věku 0–14 let (včetně) ke konci roku 2023 činil 139,8 tis. dětí, z toho 46,1 tis. dívek a 93,7 tis. chlapců. Podíl dětí se zdravotním postižením tak v celé populaci dětí činil 8,1 %, chlapci se přitom s určitým zdravotním postižením potýkali častěji (10,6 %) než dívky (5,5 %).

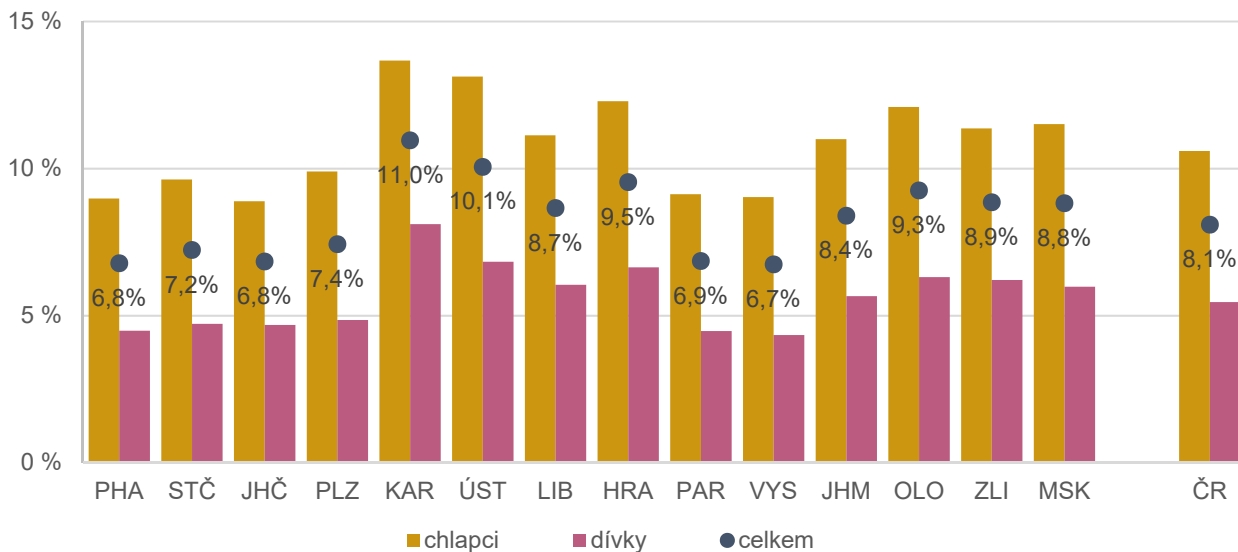
Graf 1 Odhadovaný celkový počet dětí do 14 let (včetně) se zdravotním postižením v roce 2023

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

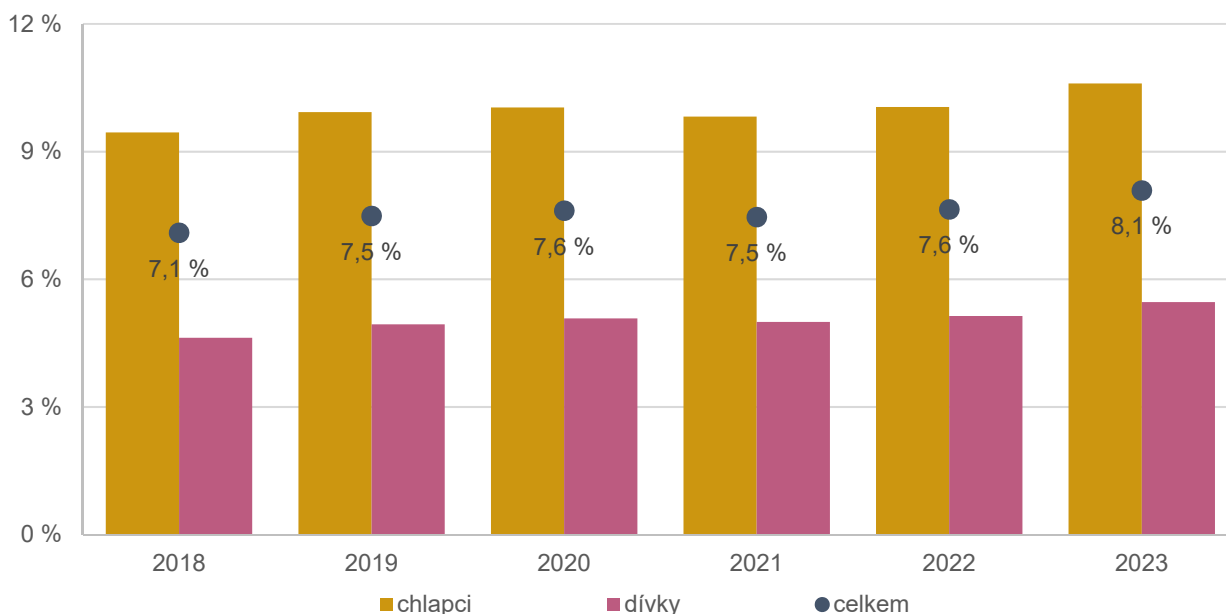
Mezi kraji existovaly poměrně značné rozdíly v podílu dětí se zdravotním postižením, které mohou být dány mnoha faktory, jak rozdíly v dostupnosti zdravotní péče, socioekonomickými odlišnostmi, tak i různou praxí školských poradenských zařízení v krajích. Celkově najdeme nejvyšší podíl dětí se zdravotním postižením mezi dětmi v Karlovarském (11,0 %) a Ústeckém kraji (10,1 %). Naopak krajem, kde je podíl dětí se zdravotním postižením nejmenší, je Vysočina (6,7 %) následovaná Hl. městem Prahou a Jihočeským krajem (oba 6,8%).

³ Jde o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které vyplývají ze zdravotního znevýhodnění uvedeného v § 16 odst. 9 Zákona č. 561/2004 Sb. (Školský zákon): mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, závažné vady řeči, závažné vývojové poruchy učení, závažné vývojové poruchy chování, souběžné postižení více vadami a autismus.

Graf 2: Odhadovaná prevalence⁴ zdravotního postižení u dětí do 14 let v roce 2023 v krajích

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

Podíl dětí se zdravotním postižením v Česku se v čase příliš nemění. U drobných výkyvů je třeba mít na paměti, že se i při největší snaze o přesnost jedná o statistický odhad, kde malé změny nemusí odrážet reálné nárůsty či poklesy. Vzhledem k tomu, že odhad vychází z dat MŠMT o dětech se speciálními vzdělávacími potřebami, mohou změny v prevalenci zdravotního postižení u dětí odrážet také změny v příslušné legislativě, metodice sběru dat či praxi školských poradenských zařízení. Zhruba dvojnásobně častější výskyt zdravotního postižení u chlapců než u dívek je ovšem zřejmý ve všech sledovaných letech.

Graf 3: Vývoj odhadované prevalence zdravotního postižení u dětí do 14 let (včetně)

Zdroj: MŠMT a vlastní dopočty ČSÚ

⁴ Podíl počtu dětí se zdravotním omezením z celkového počtu dětí ve sledované populaci.

1.3 Děti se zdravotním postižením ve školách

Údaje o počtu dětí se zdravotním postižením ve školách vychází ze statistických dat MŠMT o počtu dětí, které měly na základě svého zdravotního postižení speciální vzdělávací potřeby, které vyplývají ze zdravotního znevýhodnění uvedeného v § 16 odst. 9 Zákona č. 561/2004 Sb. (Školský zákon). Vedle dětí se zdravotním postižením například v oblasti mentálního, tělesného, zrakového nebo sluchového postižení, závažných vad řeči či autismu sem spadají též děti s lehčími zdravotními poruchami vedoucími k závažným poruchám učení nebo chování.

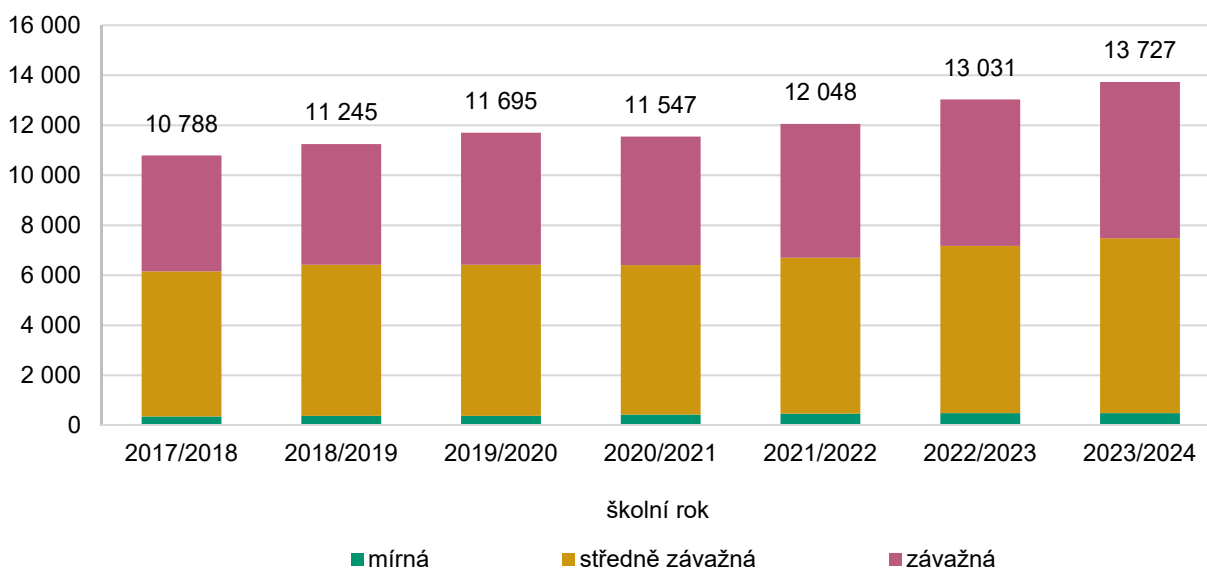
Při interpretaci počtu dětí a žáků se zdravotním postižením, a to včetně dělení dle míry a druhu postižení, je třeba mít na paměti, že absolutní nárůsty v jednotlivých kategoriích nemusejí vždy vypovídat o vyšším výskytu zdravotně postižených dětí. Čísla mohou být ovlivněna změnami v systému, vzdělávací politice či metodice vykazování. Např. zavedení výhod či úlev pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami může mít za následek vyšší zájem o oficiální potvrzení diagnózy, může docházet k rediagnostikám postižení z jedné kategorie do jiné apod.

1.3.1 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

Ve školním roce 2023/2024 (stav k 30. 9. 2023) bylo v mateřských školách celkem 365,5 tis. dětí a u 3,8 % (13,7 tis.) z nich bylo školou vykazováno nějaké zdravotní postižení. Podíl dětí se zdravotním postižením v mateřských školách mezi školními roky 2017/2018 až 2023/2024 vzrostl z 3,0 % na 3,8 %.

Struktura závažnosti zdravotního postižení mezi dětmi v mateřských školách zůstává stabilní. Mírně přes polovinu tvoří středně závažná postižení, 45 % závažná postižení a méně než 4 % mírná postižení.

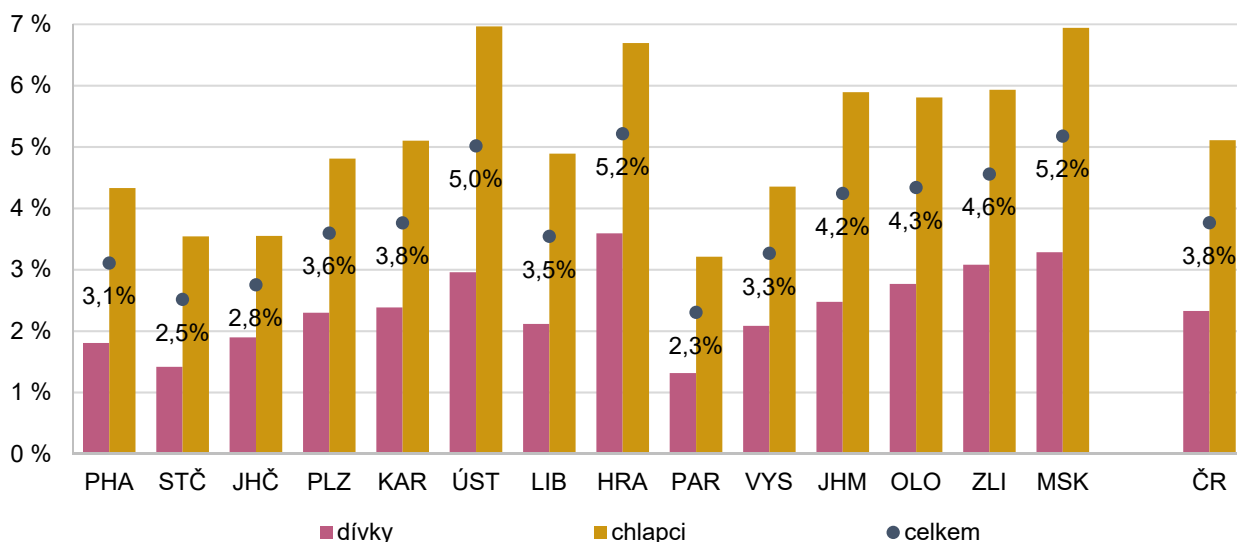
Graf 4: Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle závažnosti postižení

Zdroj: MŠMT

V jednotlivých krajích je v mateřských školách zastoupení dětí se zdravotním postižením různé. Jak již bylo zmíněno, je to ovlivněno více faktory, mezi něž se řadí rozdíly v dostupnosti zdravotní péče, socioekonomické odlišnosti, i různá praxe školských poradenských zařízení, která spolupracují se školami na nastavení vhodných individuálních podpůrných opatření ve vzdělávání. Jelikož vzdělávání v mateřské škole není, až na poslední předškolní rok, povinné, roli může hrát i různá dostupnost a naplněnost kapacity mateřských škol v různých krajích. Někteří rodiče se tak mohou rozhodnout odložit nástup svého dítěte se zdravotními problémy do mateřské školy do pozdějšího věku.

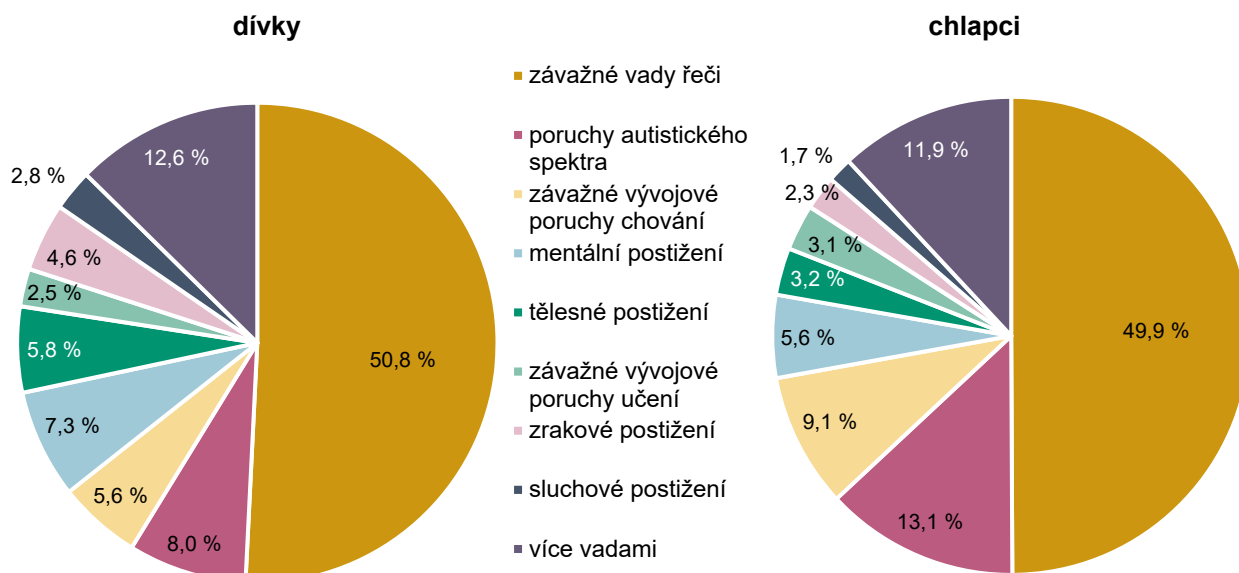
Graf 5: Podíl dětí se zdravotním postižením v mateřských školách podle pohlaví a kraje školy ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Mezi dětmi se zdravotním postižením v mateřských školách tvoří zhruba polovinu dětí se závažnými vadami řeči. Poruchami autistického spektra ve školním roce 2023/2024 trpělo 12 % z dětí se zdravotním postižením dětí a závažné vývojové poruchy chování se vyskytovaly u 8 % těchto dětí v mateřských školách. Mentální postižení se vyskytovalo u 6 % a tělesné postižení u 4 % dětí se zdravotním postižením navštěvujících školky. Zrakové nebo sluchové postižení či závažné poruchy učení byly evidovány v podobné míře u méně než 5 % dětí se zdravotním postižením v mateřských školách. Více vadami současně bylo postiženo 12 % dětí se zdravotním postižením navštěvujících v roce 2023/2024 mateřské školy.

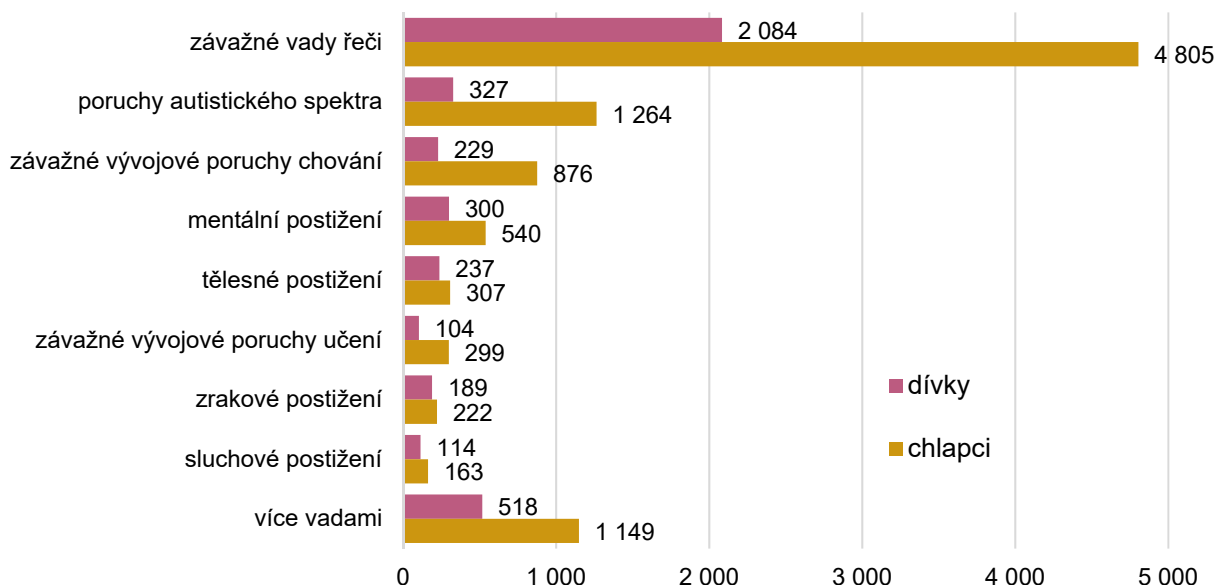
Graf 6: Struktura dětí se zdravotním postižením v mateřských školách podle druhu postižení a pohlaví ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Přestože struktura zdravotního postižení podle druhu je u dívek a chlapců navštěvujících mateřské školy podobná, v absolutních počtech u všech druhů postižení převládají chlapci. U zrakového, sluchového nebo tělesného postižení není početní převaha chlapců nad dívkami příliš výrazná, naopak u poruch autistického spektra nebo závažných vývojových poruch chování představují chlapci téměř 80 % ze všech dětí s těmito druhy postižení v mateřských školách.

Graf 7: Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle druhu postižení a pohlaví ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

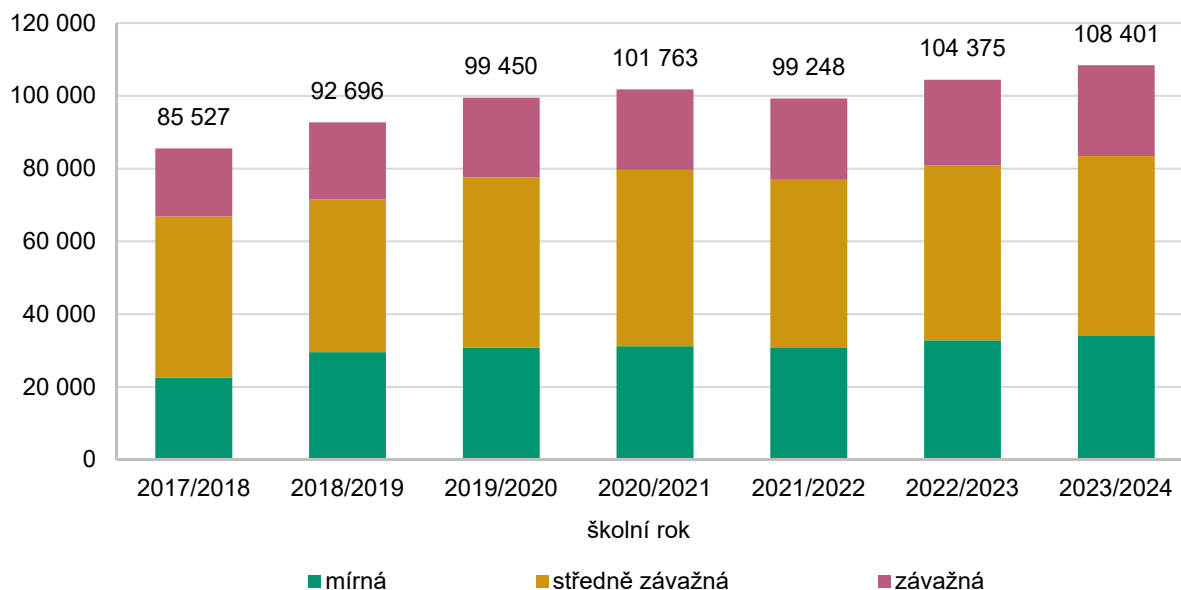
1.3.2 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách

Základní školy ve školním roce 2023/2024 navštěvovalo celkem 979,3 tisíc žáků do 14 let (nejsou zahrnuti 15letí a starší žáci základních škol), z toho 7,3 tisíc bylo v přípravných třídách běžných škol nebo na přípravném stupni speciálních škol. Další 36,4 tisíc žáků do 14 let studovalo v nižších ročnících víceletých gymnázií a zhruba 250 v nižších ročnících tanečních konzervatoří. Dohromady tedy navštěvovalo základní a střední školy 1 016,0 tisíc žáků do 14 let věku a u 109,2 tisíc (10,7 %) z nich evidovaly školy nějaké zdravotní postižení. Při tom byl pochopitelně vyšší podíl dětí s postižením mezi žáky základních škol (11,1 %), kterých bylo 108,4 tisíc, než mezi žáky nižších ročníků víceletých gymnázií a tanečních konzervatoří do 14 let (2,2 %), kde mělo na základě svého zdravotního postižení přiznány speciální vzdělávací potřeby 800 z nich.

Podíl dětí se zdravotním postižením mezi žáky základních a středních škol do 14 let, podobně jako v mateřských školách, mírně vzrostl z 9,1 % ve školním roce 2017/2018 na 10,7 % ve školním roce 2023/2024.

Struktura žáků základních škol do 14 let podle závažnosti postižení se v posledních letech postupně mírně měnila. Rychleji přibývalo žáků s mírným postižením než žáků se středně závažným postižením. Žáci se závažným postižením stabilně tvořili 23 % žáků do 14 let se zdravotním postižením. Ve školním roce 2023/2024 představovali žáci se středně závažným postižením 45 % ze všech žáků s postižením do 14 let, žáci s mírným postižením 32 % a žáci se závažným postižením 23 %.

Graf 8: Žáci se zdravotním postižením do 14 let na základních školách podle závažnosti postižení

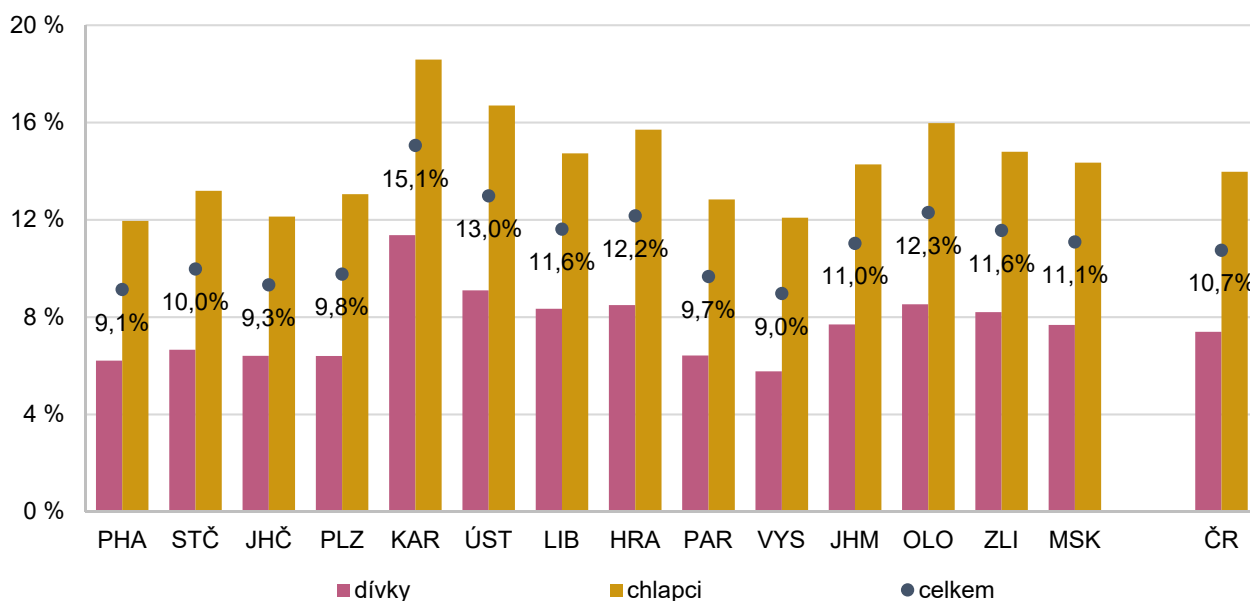

Zdroj: MŠMT

Zastoupení dětí se zdravotním postižením mezi žáky základních škol v jednotlivých krajích se lišilo, stejně jako tomu bylo v případě mateřských škol. Opět je vhodné si připomenout, že rozdíly jsou dány mnoha okolnostmi, mezi něž patří rozdíly v dostupnosti zdravotní péče, socioekonomické odlišnosti, i různá praxe školských poradenských zařízení, která diagnostikují děti s určitými problémy a spolupracují se školami na nastavení vhodných individuálních podpůrných opatření.

Nejvyšší podíl dětí se zdravotním postižením mezi žáky základních škol byl v Karlovarském kraji (15,1 %) a dále v krajích Ústeckém (13,0 %), Olomouckém (12,3 %) a Královéhradeckém (12,2 %). Nejnižší byl v kraji Vysočina (9,0 %), v Hlavním městě Praze (9,1 %) a Jihočeském kraji (9,3 %).

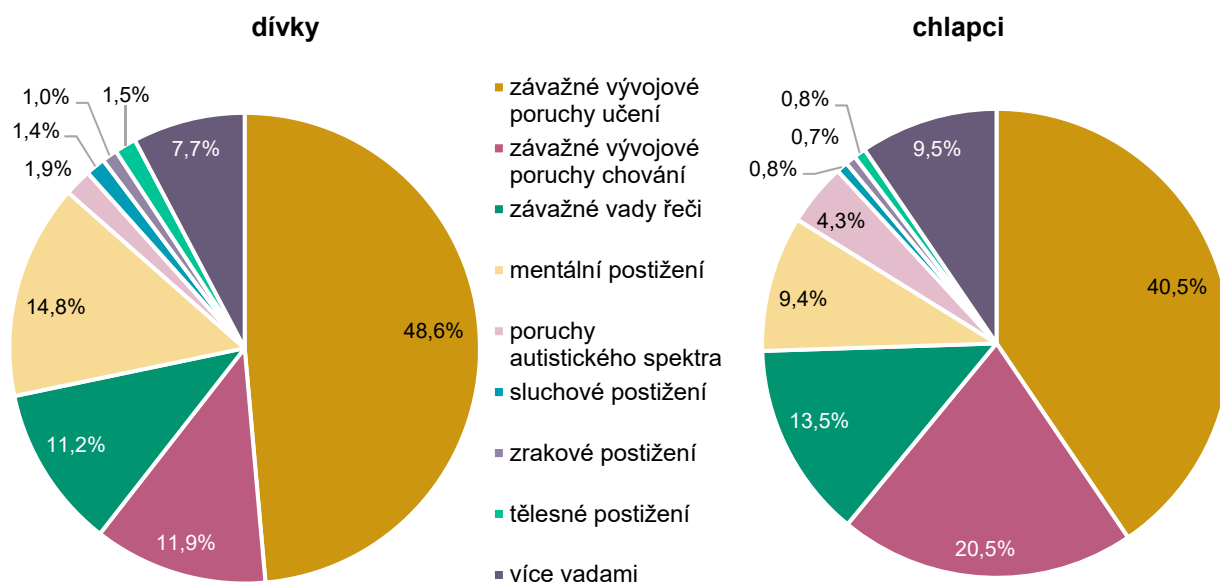
Graf 9: Podíl žáků do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách podle pohlaví a kraje školy ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

V rozdělení dětí se zdravotním postižením navštěvujících základní školy podle druhu postižení jasně dominují závažné vývojové poruchy učení a závažné vývojové poruchy chování, které se ještě se závažnými vadami řeči dohromady týkaly 74 % ze všech dětí se zdravotním postižením na základních školách. Následovala mentální postižení, se kterým se vzdělávalo 15 % dívek a 9 % chlapců s postižením na základních školách. 10 % chlapců s postižením a 8 % dívek s postižením představovaly děti postižené více vadami.

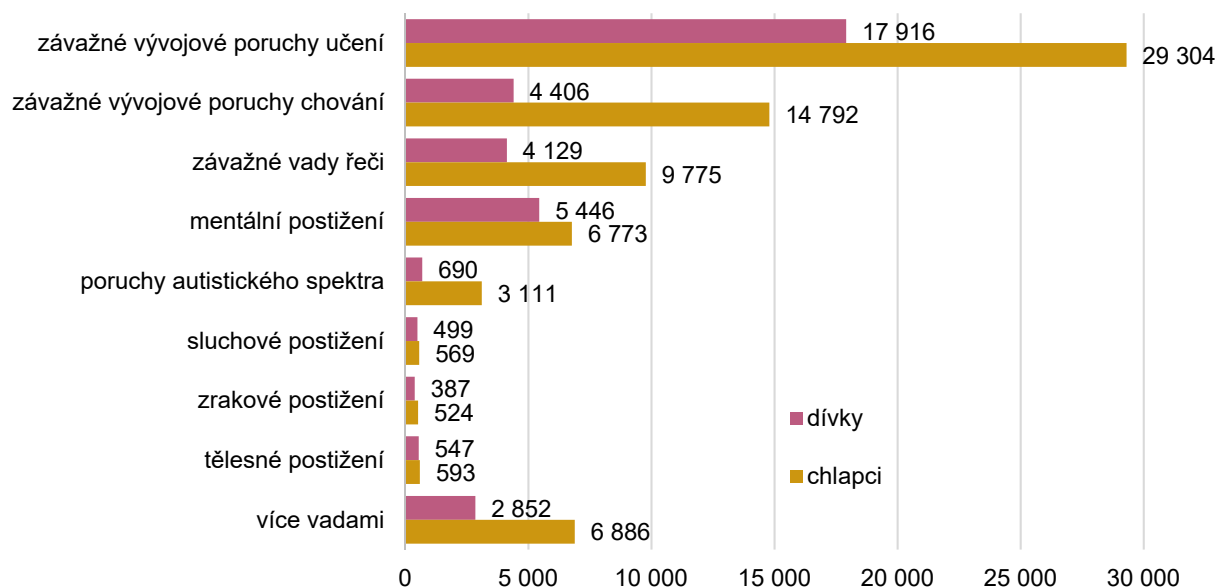
Graf 10: Struktura žáků do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách podle druhu postižení a pohlaví ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Chlapci se zdravotním postižením na základních školách početně převládají nad dívkami u všech sledovaných druhů postižení. U tělesného, mentálního, sluchového nebo zrakového postižení není počet chlapců s postižením oproti dívkám vyšší nijak výrazně. Naopak Závažné vývojové poruchy chování jsou u chlapců na základních školách více než 3krát častější než u dívek a frekvence výskytu poruch autistického spektra dokonce 4,5krát vyšší ve srovnání s dívkami.

Graf 11: Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních školách podle druhu postižení a pohlaví ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

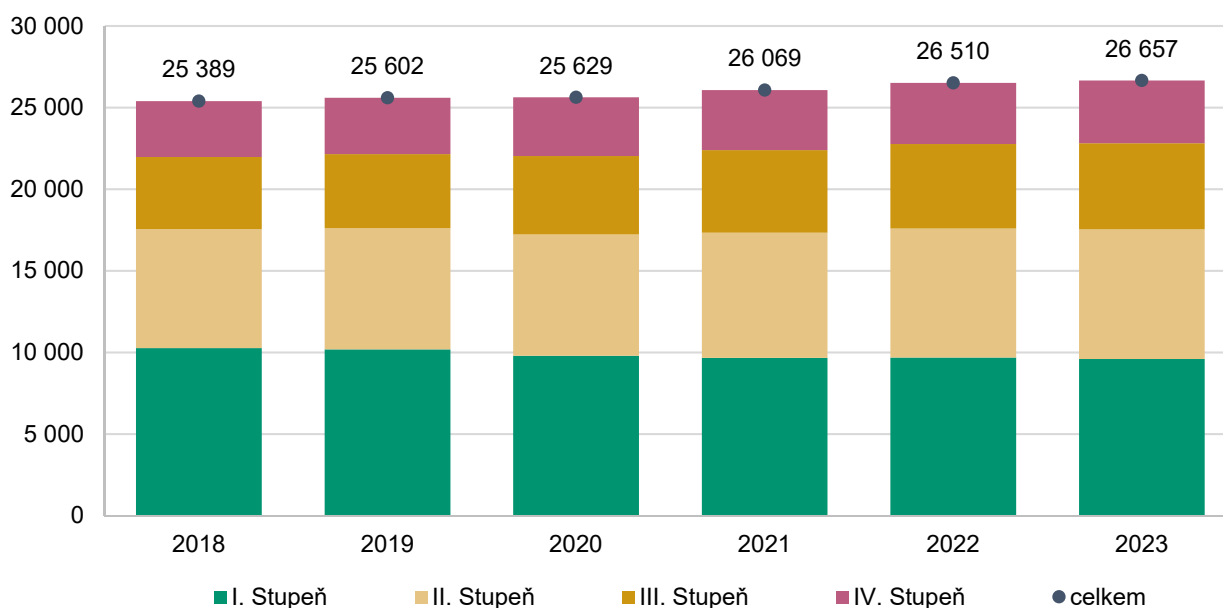
1.4 Děti pobírající příspěvek na péči

Příspěvek na péči je určen lidem od jednoho roku věku, kteří potřebují kvůli svému dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu péči a pomoc při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti. Stupeň závislosti se hodnotí podle počtu základních životních potřeb, které tato osoba není schopna bez cizí pomoci zvládat. Při posuzování stupně⁵ závislosti dítěte se úměrně věku hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví a osobní aktivity.

V České republice bylo k 31. 12. 2023 celkem 26,7 tis. dětí do 14 let (včetně), jejichž rodiče na ně kvůli jejich zdravotnímu stavu pobírali příspěvek na péči. To představuje 1,6 % všech dětí ve věku 1-14 let, přičemž tento podíl byl u chlapců vyšší (2,1 %) než u dívek (1,2 %). Tento podíl zůstává v posledních letech stabilní.

Příspěvek na péči pro nejvyšší IV. stupeň závislosti v roce 2023 mělo přiznáno 14 % dětí s příspěvkem na péči, pro III. stupeň závislosti 20 %, pro II. stupeň závislosti 30 % a pro I. stupeň závislosti 36 % dětí, které měly přiznaný příspěvek na péči. Od roku 2018 došlo k mírnému poklesu počtu dětí závislých v I. stupni a naopak došlo k nárůstu ve vyšších stupních, největší nárůst o 20 %, byl u počtu dětí s příspěvkem na péči ve III. stupni závislosti.

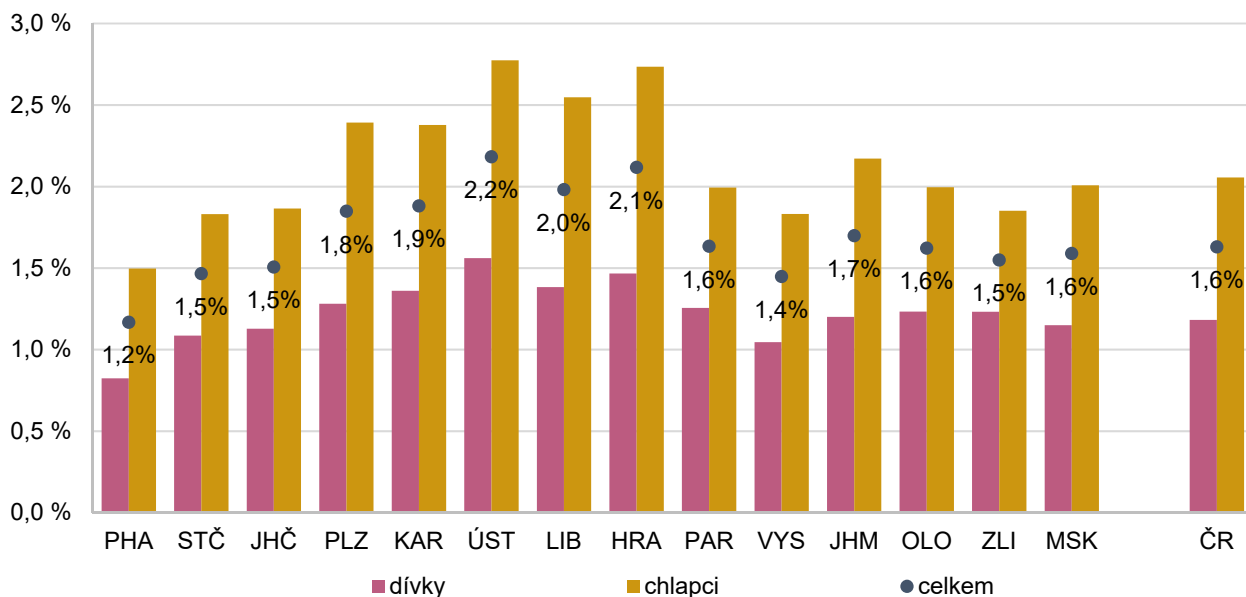
Graf 12: Počet dětí ve věku 1-14 let s příspěvkem na péči podle stupně závislosti k 31. 12.

Zdroj: MPSV

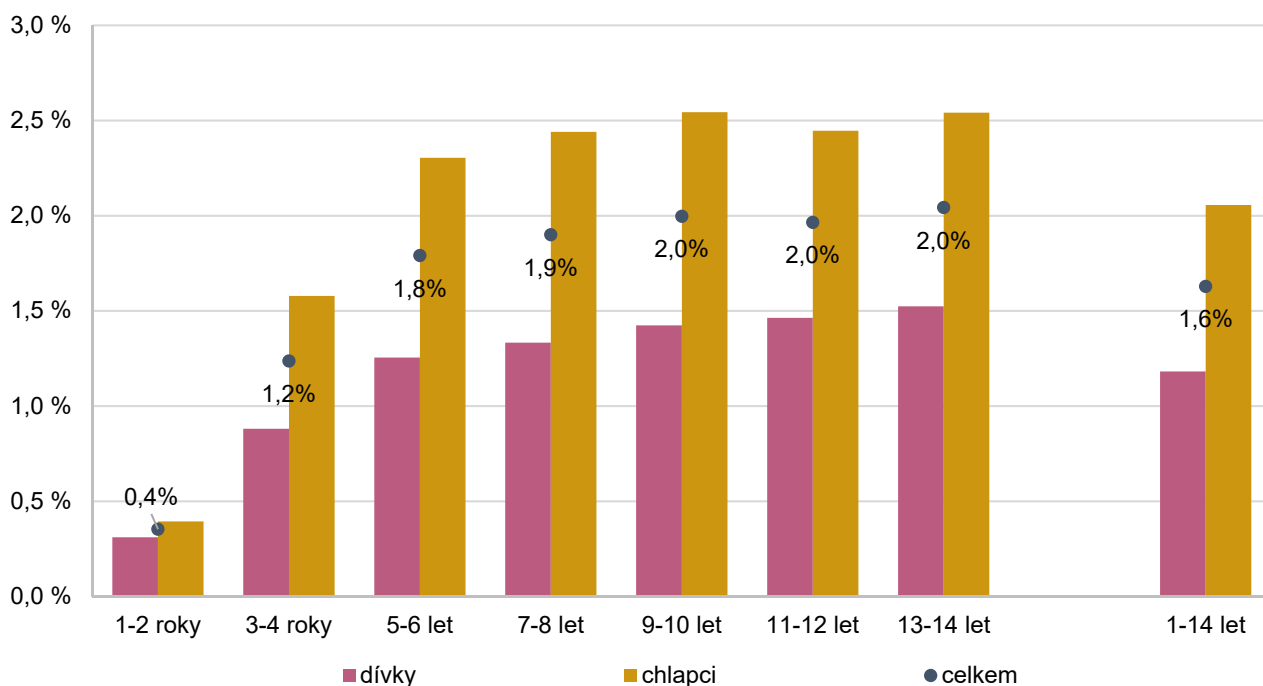
Patrné jsou také značné krajské rozdíly, které stejně jako u dat školské statistiky mohou být ovlivněny mnoha faktory. Zatímco nejmenší podíl dětí s příspěvkem na péči mezi dětmi ve věku 1 až 14 let byl v Praze (1,2 %), v Ústeckém a Královéhradeckém kraji byl tento podíl téměř dvojnásobný (2,2 % a 2,1%). Ve všech krajích bylo v roce 2023 téměř dvakrát více chlapců s příspěvkem na péči než dívek.

⁵ Počet nezvládaných životních potřeb: I. stupeň – 3, II. stupeň – 4 až 5, III. stupeň – 6 až 7, IV. stupeň – 8 až 9

Graf 13: Prevalence dětí ve věku 1-14 let s příspěvkem na péči podle pohlaví a kraje k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

Podíl dětí s příspěvkem na péči na celkovém počtu dětí se liší také v závislosti na jejich věku. U malých dětí do 4 let, kdy i u zdravých dětí je vysoká míra závislosti na pomoci přirozená, není přiznání příspěvku na péči tak časté. Od věku zahájení povinné školní docházky, kdy se již očekává relativní samostatnost dítěte v zajištění základních potřeb, už je prevalence dětí s příspěvkem na péči vyšší a relativně stabilní. Téměř dvojnásobný počet chlapců s příspěvkem na péči oproti dívkám se projevuje s výjimkou nejmladší věkové skupiny od věku 3 let až do 14 let.

Graf 14: Prevalence dětí s příspěvkem na péči podle pohlaví a věku k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

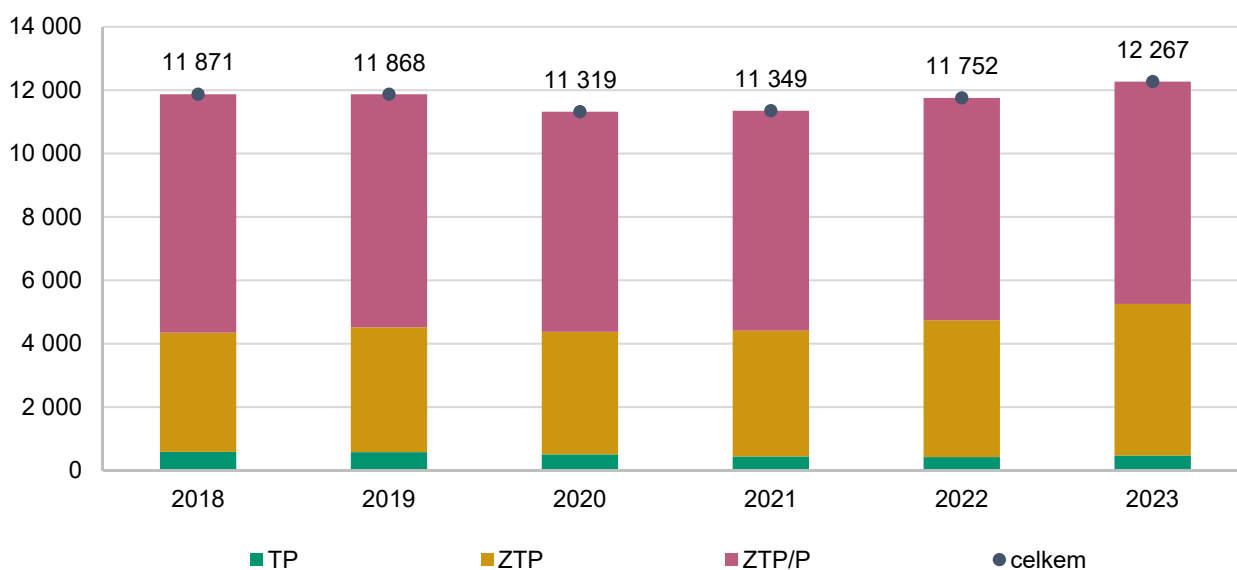
1.5 Děti s průkazem osoby se zdravotním postižením (OZP)

Nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením (OZP) mají lidé od 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením, které podstatně omezuje⁶ jejich schopnost pohyblivosti nebo orientace včetně osob s poruchou autistického spektra. Průkazy jsou vydávány ve třech typech podle závažnosti funkčního postižení: TP=středně těžké postižení, ZTP= těžké postižení, ZTP/P=zvlášť těžké postižení s potřebou průvodce;

K prosinci 2023 bylo evidováno 12,3 tis. dětí od 1 roku do 14 let (včetně) s tímto průkazem, což představuje 0,7 % všech dětí ve věku 1-14 let. Mezi dívkami ve věku 1-14 let jich 4,2 tis. (0,5 %) bylo držiteli průkazu OZP, mezi stejně starými chlapci to bylo 8,0 tis. (1,0 %).

Největší část, 57 % dětí s průkazem OZP, je držitelem průkazu ZTP/P, tedy průkazu pro osoby se zvlášť těžkým funkčním nebo úplným postižením s potřebou průvodce, 39 % má průkaz ZPT, tedy průkaz pro osoby s těžkým funkčním postižením, a 4 % průkaz TP pro osoby se středně těžkým funkčním postižením. Od roku 2018 se snížil počet dětí s průkazem ZTP/P a mírně i děti s průkazem TP a naopak vzrostl počet dětí s průkazem ZTP. Rozdíly v zastoupení dětí s jednotlivými typy průkazů jsou dané nejenom mírou a závažností postižení, ale i množstvím a hodnotou zvýhodnění, které svému držiteli jednotlivé průkazy přinášejí. Obzvláště u průkazu TP nemusejí pro některé rodiče výhody plynoucí z průkazu převážit všechny postupy a požadavky, které je nutné při jeho vyřizování absolvovat.

Graf 15: Počet dětí ve věku 1-14 let s průkazem OZP podle typu průkazu k 31. 12.

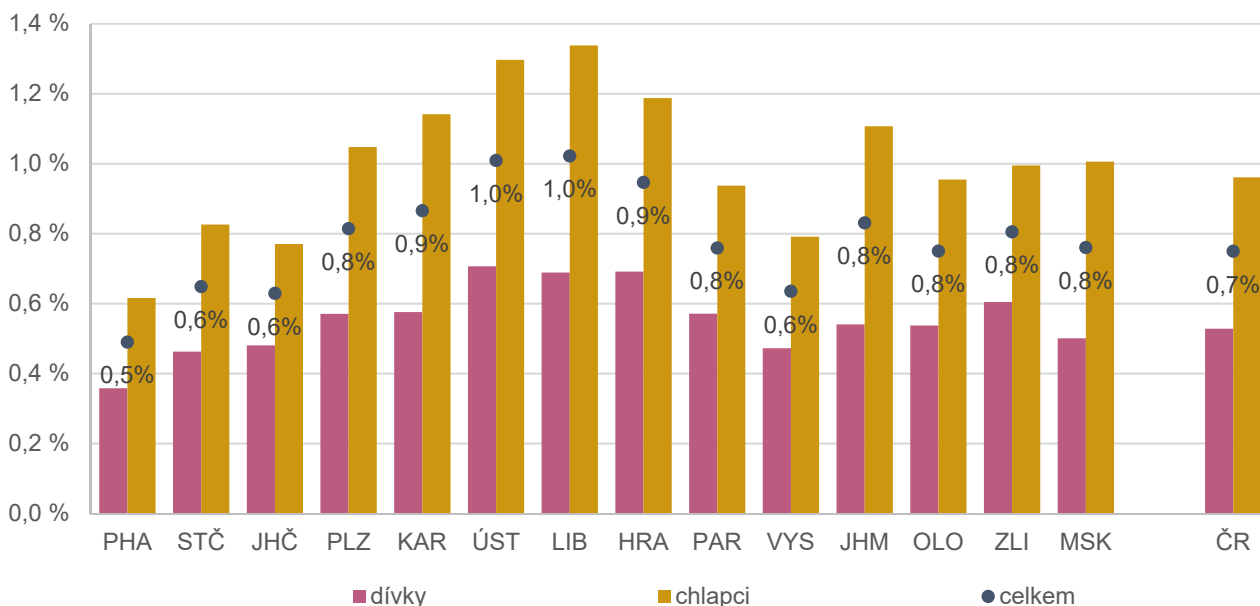
Zdroj: MPSV

Mezikrajské rozdíly jsou i v případě dětí s průkazy pro OZP podobné jako u dětí s příspěvkem na péči a stejně jako u dětí s příspěvkem na péči nebo dětí s postižením v datech školské statistiky na ně působí více okolností. Největší podíl dětí s průkazem OZP z celkového počtu dětí byl v roce 2023 v Libereckém a Ústeckém kraji (v obou 1,0 %) a naopak nejmenší v Hlavním městě Praze (0,5 %).

Ve všech krajích bylo evidováno více chlapců s průkazem OZP než dívek, přičemž největší, dvojnásobnou či větší převahu měli chlapci v Jihomoravském, Moravskoslezském, Karlovarském a Libereckém kraji.

⁶ Vyhláška č. 388/2011 Sb. stanoví, které zdravotní stavy lze považovat za podstatné omezení schopnosti pohyblivosti a orientace.

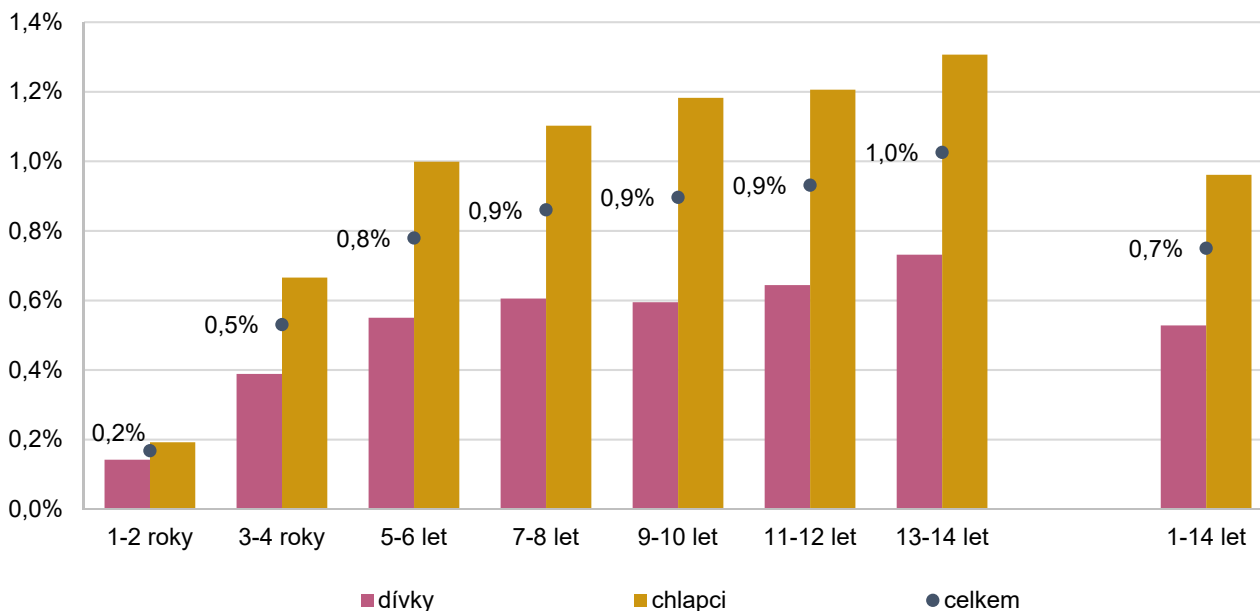
Graf 16: Prevalence dětí ve věku 1-14 let s průkazem OZP podle pohlaví a krajů k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

Podíly dětí s průkazem OZP z celkového počtu dětí v daném věku se zvyšují spolu s věkem. Rychle narůstají od věku nástupu povinné školní docházky, kdy se potřeba samostatné pohyblivosti a orientace u dětí zvyšuje. Další zvýšení je pak u dětí ve věku 13-14 let, kdy průkaz OZP má již 1,0 % z nich.

Graf 17: Prevalence dětí s průkazem OZP podle pohlaví a věku k 31. 12. 2023

Zdroj: MPSV

1.6 Děti dlouhodobě omezené v běžných činnostech

Výběrové šetření Životní podmínky dlouhodobě monitoruje životní podmínky obyvatel České republiky. V roce 2017, 2021 a 2024 bylo toto výběrové šetření obohaceno o Modul o zdraví dětí. V rámci tohoto modulu je zdravotní omezení definováno obdobně, jako ve VŠPO, tedy na základě subjektivního posouzení zdravotního stavu dítěte rodičem.

Bohužel nedostatečná velikost výběrového vzorku rodin s dětmi se zdravotním omezením zachyceného v rámci tohoto modulu znemožňuje využití výsledků pro účely této doplňkové studie. Pro zhodnocení struktury dětí se zdravotním omezením v populaci je vzhledem k nízké reprezentativnosti údajů a vysoké výběrové chybě tento zdroj nevhodný. Údaje z něj lze brát pouze jako orientační a doplňkové. Rovněž nelze z výsledků v jednotlivých letech vyvozovat jakékoli závěry v podobě trendů.

Obecně lze na základě výsledků modulu o zdraví dětí výběrového šetření Životní podmínky konstatovat, že dětí, o nichž jejich rodiče uvedli, že jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezené ve vykonávání běžných činností, žije v českých domácnostech 4 % až 7 %. Většinu z nich (60 % až 75 %) tvoří chlapci a mírně častější jsou zdravotní omezení u starších dětí ve věku 7-14 let než u dětí mladších.

Bez ohledu na konkrétní přesná čísla je z výstupů modulu o zdraví dětí zřejmé, že domácnosti, ve kterých žily děti se zdravotním omezením, měly oproti všem domácnostem s dětmi větší obtíže vyjít s příjmem. Častěji také domácnosti s dětmi s postižením pobíraly nějaké sociální příjmy, jako dávky, příspěvky a podobně. Děti s postižením také častěji než zdravé děti žijí v neúplných rodinách.

2. Osoby se zdravotním postižením žijící mimo soukromé domácnosti

2.1. Vymezení zkoumané populace a zdroje dat

Za osoby žijící mimo soukromé domácnosti jsou v této publikaci považováni lidé, kteří žijí v institucích (pobyťová zařízení sociálních služeb, lůžková zařízení zdravotní péče, školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy nebo věznice), ubytovacích zařízeních (ubytovny, svobodárny, hotely), v chatách, mobilních nebo nouzových obydlích a bezdomovci.⁷

Podle výsledků posledního Sčítání 2021 mělo v České republice k 26. 3. 2021 obvyklé bydliště mimo byt celkem 419,8 tis. osob, což představuje 4 % populace. V zařízeních sociální a zdravotní péče a ubytovacích zařízeních žilo 187,6 tis. osob, dalších 228,5 tis. osob žilo mimo byty a zařízení (v nouzových obydlích, mobilních objektech, rekreačních chatách, chalupách nebo v nebytovém prostoru obytných domů) a 3,7 tis. osob byli lidé bez domova.

Statistické údaje o zdravotním stavu osob žijících mimo soukromé domácnosti jsou dostupné pouze za část osob žijících v institucích. Za osoby žijící ve věznicích, v zařízeních určených pro uprchlíky, na ubytovnách a svobodárnách, v ubytovacích zařízeních sloužících pro účely cestovního ruchu, v rekreačních chatách, nouzových či mobilních obydlích a bezdomovce data dostupná nejsou. Nicméně právě ve skupině lidí bez domova a částečně i mezi vězni lze očekávat oproti celkové populaci zvýšenou prevalenci zdravotního postižení, zejména v oblasti duševních poruch.

Pro podrobnější analýzu jsou tak k dispozici údaje za osoby, které žijí v pobyťových zařízeních sociálních služeb, lůžkových zařízeních poskytovatelů zdravotní péče a školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy. Těmto osobám je následující text věnován.

Zdroji dat popisujícími osoby žijící v uvedených institucionálních domácnostech jsou:

- **Roční výkaz o sociálních službách** Soc (MPSV) V 1-01 – počet osob žijících v zařízeních sociálních služeb poskytujících služby výhradně pobyťovou formou, které tak lze považovat za místo obvyklého bydliště, podle typu zařízení a stupně závislosti; za rok 2023. Za osoby se zdravotním postižením jsou považováni klienti zařízení sociálních služeb s přiznaným příspěvkem na péči.
- **Národní registr hospitalizovaných** (NRHOSP) vedený ÚZIS ČR – počet osob, u kterých byla v roce 2023 ukončena hospitalizace trvající 365 nebo více dní, hospitalizovaných v zařízeních poskytovatelů lůžkové zdravotní péče podle typu poskytované péče, pohlaví a věku.
- **Výkaz o zařízení pro výkon ústavní - ochranné výchovy** (Z 14-01) MŠMT – počty umístěných dětí podle druhu zdravotního postižení, pohlaví, typu zařízení a v členění podle věku vztaheném k začátku a ukončení povinné školní docházky podle stavu k 31. 10. 2023

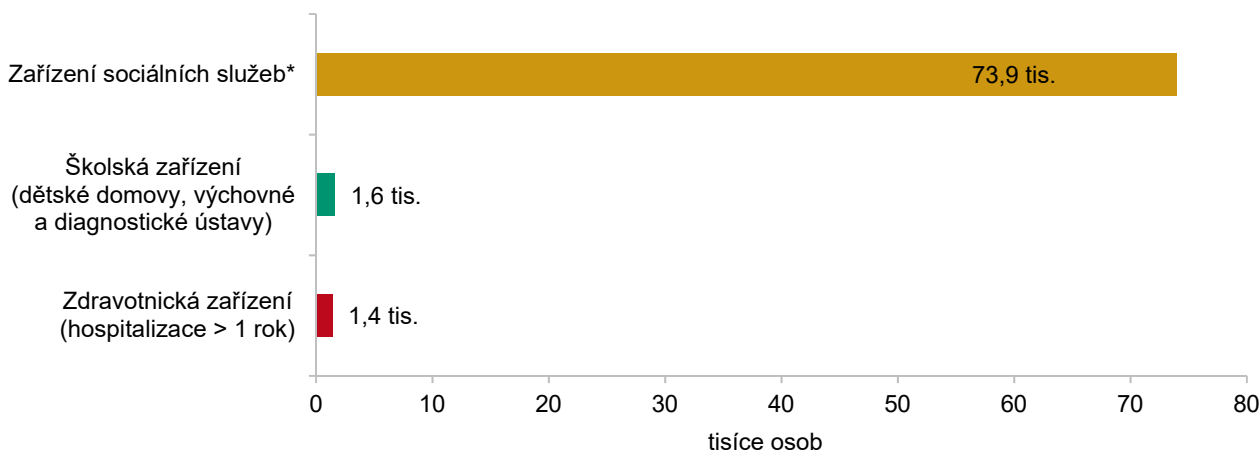
⁷ Tato definice vychází z metodiky Výběrového šetření pracovních sil, kde pro zařazení osoby do nebo mimo domácnost je určující, zda ji daná osoba považuje za svou základní domácnost, ve které je zainteresovaná. Mezi osoby žijící v domácnostech jsou zahrnuti i lidé, kteří podnikají časté cesty mimo domácnost. Z praktického hlediska jsou důležité dva speciální případy: osoby, které pracují mimo domov během týdne a vrací se ke své rodině na víkend; a studenti středních a vysokých škol, kteří jsou během svého studia mimo domov. I ti jsou považováni za osoby žijící v domácnosti.

2.2. Celkový počet osob se zdravotním postižením žijících ve vybraných institucích

Celkový počet osob se zdravotním postižením žijících ve vybraných typech zařízení v České republice ke konci roku 2023 činil 76,9 tis.⁸, což představovalo 0,71 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Z toho 73,9 tis. osob čerpalo pobytové služby v zařízeních sociálních služeb (dále jen sociální zařízení), 1,6 tis. dětí a mládeže se zdravotním postižením žilo v dětských domovech nebo výchovných či diagnostických ústavech a 1,4 tis. osob ukončilo v roce 2023 hospitalizaci, která trvala déle než rok.

Graf 18: Osoby se zdravotním postižením žijící v institucích podle typu zařízení v roce 2023

*včetně 4 tis. osob, kterým jsou sociální služby poskytovány ve zdravotnických zařízeních (sociální lůžka)

Zdroj: MPSV, MŠMT a ÚZIS ČR

Podíl lidí s postižením je mezi osobami dlouhodobě pobývajícími v lůžkových zdravotnických zařízeních nebo zařízeních sociálních služeb výrazně vyšší než podíl osob s postižením v běžné populaci. Většina uvedených zařízení je přímo určena pro osoby se zhoršeným zdravotním stavem a sníženou soběstačností. V další části této studie se budeme věnovat jednotlivým typům zařízení ve větším detailu.

U populace nepokryté dostupnými zdroji dat lze očekávat významnější zastoupení osob se zdravotními problémy zřejmě u bezdomovců (minimálně co se týká výskytu duševních poruch) a patrně rovněž ve vězeňských zařízeních. Už samotný odhad počtu bezdomovců je problematický, ale z mnoha studií⁹ lze předpokládat, že v roce 2023 byl reálně vyšší než podle výsledků SLDB 2021. Celkový počet vězňů dle údajů Vězeňské služby České republiky k 31. 12. 2023 činil 19,6 tis. osob.

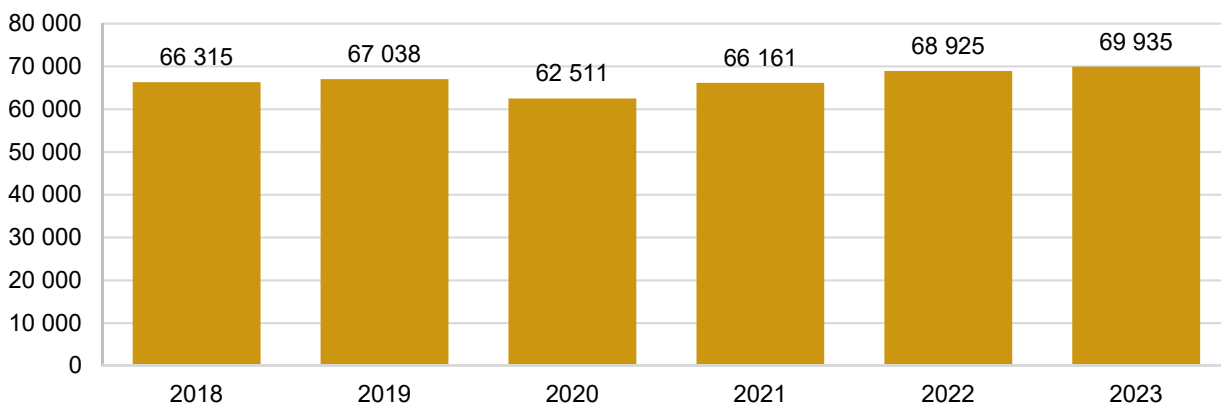
⁸ Údaj o celkovém počtu osob se zdravotním postižením má pouze omezenou vypovídací schopnost kvůli odlišné definici zdravotního postižení mezi jednotlivými typy zařízení. Tento odhad lze považovat spíše za konzervativní.

⁹ Např. Platforma pro sociální bydlení: Česko na křižovatce [Zpráva o vyloučení z bydlení 2024](#) nebo OECD [Affordable Housing Database](#)

2.3. Osoby se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb

K 31. 12. 2023 žilo v pobytových zařízeních sociálních služeb celkem 69,9 tis. osob s přiznaným příspěvkem na péči¹⁰, které pro potřeby této studie považujeme za osoby se zdravotním postižením. Dalším 4 tis. osob s příspěvkem na péči byly sociální služby poskytovány ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče (sociální lůžka v nemocnicích apod.). Vzhledem k charakteru služeb poskytovaných v pobytových zařízeních sociálních služeb se jedná o většinu (87 %) z 80 tis. klientů těchto zařízení.

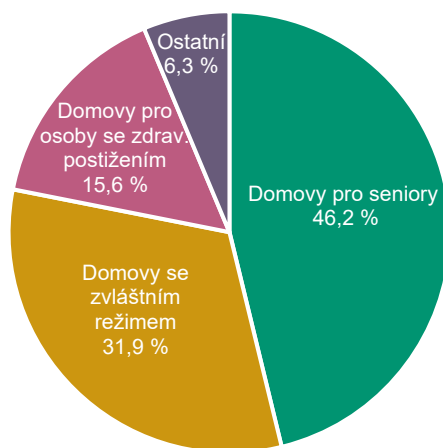
Graf 19: Osoby s příspěvkem na péči žijící v pobytových zařízeních sociálních služeb k 31. 12.

Zdroj: MPSV

Téměř polovinu osob se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb (32,3 tis. osob, 46 %) představovali obyvatelé domovů pro seniory. Necelá třetina využívala služeb domovů se zvláštním režimem (22,3 tis., 32 %), 16 % služeb domovů pro osoby se zdravotním postižením (10,9 tis. osob) a 6 % (4,4 tis. osob) využívalo služeb chráněného bydlení a týdenních stacionářů případně pak v jednotkách případů i jiných pobytových zařízeních sociálních služeb.

Graf 20: Struktura osob s příspěvkem na péči v pobytových zařízeních sociálních služeb podle typu služby v roce 2023

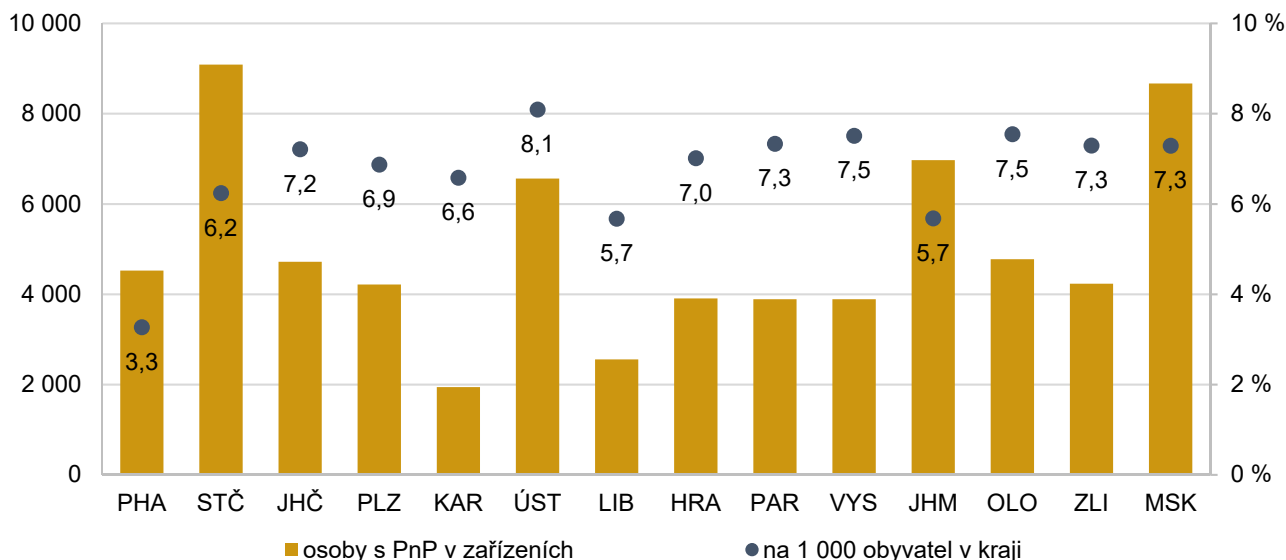

Zdroj: MPSV

¹⁰ Příspěvek na péči je určen lidem starším 1 roku, kteří potřebují kvůli svému dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu péči a pomoc při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti. Stupeň závislosti se hodnotí podle počtu základních životních potřeb, které tato osoba není schopna bez cizí pomoci zvládat: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost. Počet nezvládaných životních potřeb: I. stupeň – 3 nebo 4; II. stupeň – 5 nebo 6; III. stupeň – 7 nebo 8; IV. stupeň – 9 nebo 10

Zastoupení osob se zdravotním postižením žijících v zařízeních sociálních služeb se v jednotlivých krajích výrazně neliší od celorepublikového průměru, který v roce 2023 byl 6,4 osob se zdravotním postižením v zařízeních sociálních služeb na 1000 obyvatel. Jedinou výjimkou je Praha, ve které na 1000 obyvatel připadalo 3,3 lidí s postižením žijících v pobytových zařízeních sociálních služeb. Kromě Prahy připadalo nejméně osob se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb na 1000 osob v Libereckém a Jihomoravském kraji (shodně 5,7) a nejvíce naopak v kraji Ústeckém (8,1).

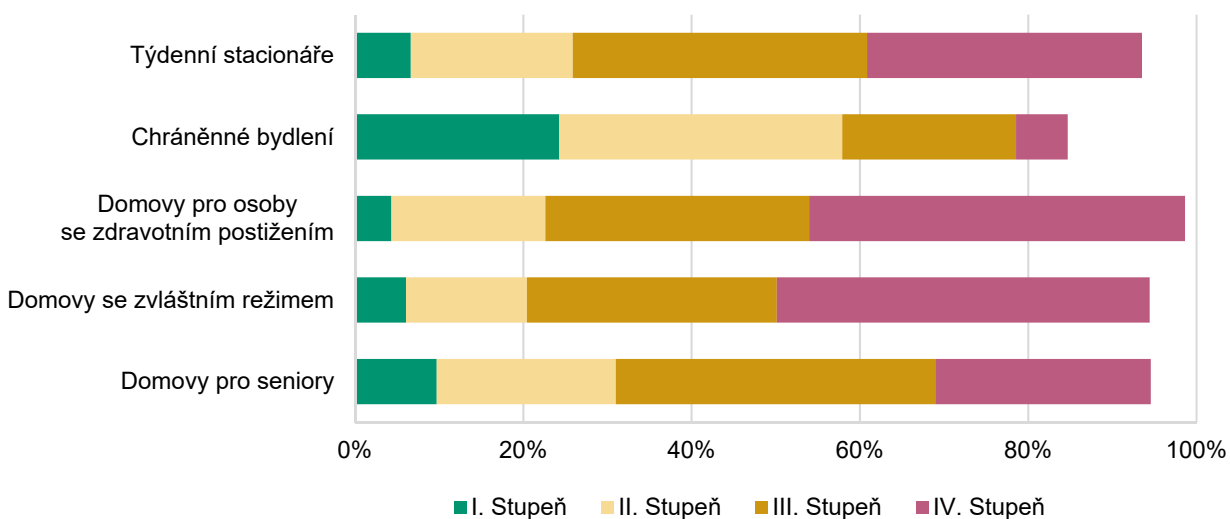
Graf 21: Osoby s příspěvkem na péči v pobytových zařízeních sociálních služeb absolutně a na 1 000 obyvatel v daném kraji v roce 2023

Zdroj: MPSV

Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči tvořili valnou většinu klientů těchto zařízení, nicméně se liší jejich struktura podle stupně závislosti, pro který příspěvek pobírají. Z charakteru jednotlivých služeb vyplývá, že například u uživatelů chráněného bydlení je nejvyšší, 24% podíl osob s příspěvkem na péči v nejnižším I. stupni závislosti a naopak nejmenší (6%) podíl v nejtěžším IV. stupni závislosti. V domovech se zvláštním režimem a domovech pro osoby se zdravotním postižením má naopak 45 % klientů příspěvek na péči ve IV. stupni a zhruba 30 % klientů ve III. stupni závislosti.

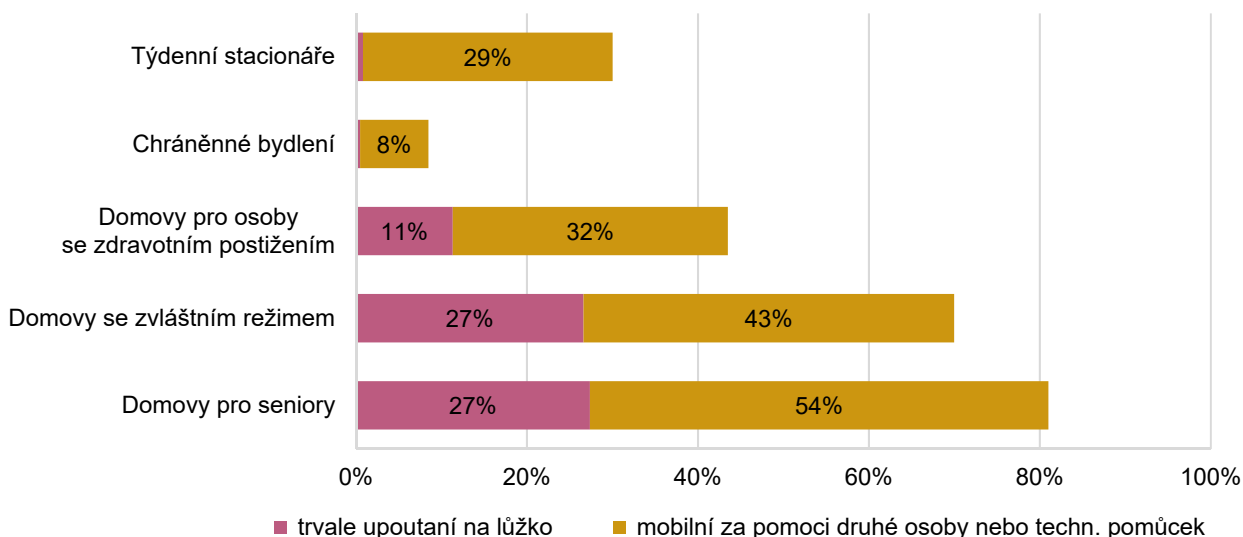
Graf 22: Podíly osob s příspěvkem na péči v pobytových zařízeních sociálních služeb podle stupně závislosti v roce 2023

Zdroj: MPSV

U mnoha klientů pobytových zařízení sociálních služeb se jejich zdravotní postižení projevuje omezením mobility. To se týká zejména domovů pro seniory, kde přes 80 % klientů má vážné omezení mobility, z čehož 54 % je mobilní pouze za pomoci druhé osoby nebo technických pomůcek a 27 % je trvale upoutáno na lůžko. Osoby s výrazným omezením mobility jsou daleko méně často klienty týdenních stacionářů a ještě méně často využívají služeb chráněného bydlení.

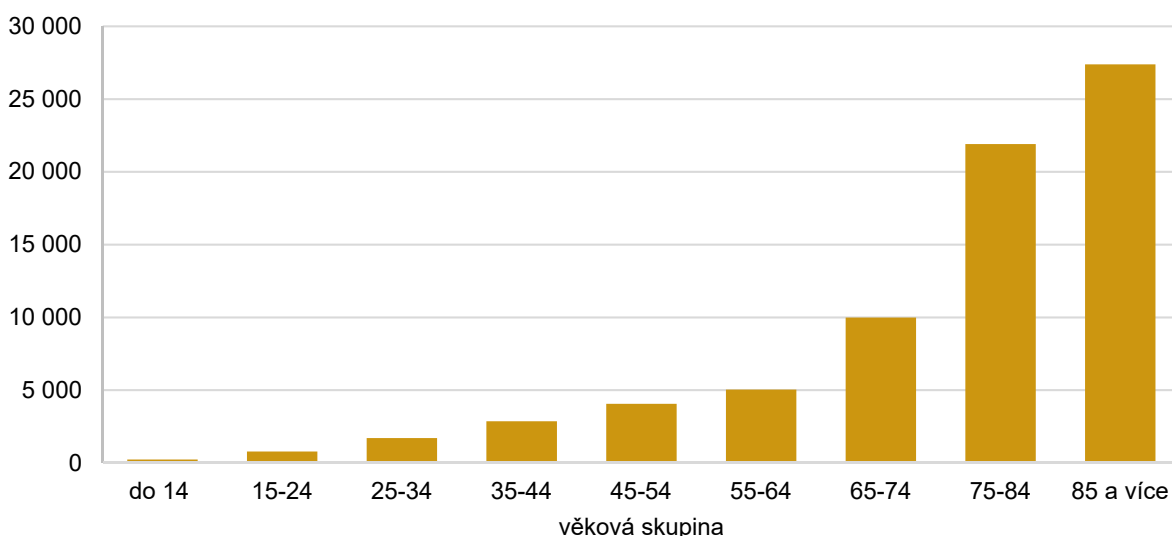
Graf 23: Struktura klientů pobytových zařízení sociálních služeb podle druhu zařízení a omezení mobility v roce 2023 (%)

Zdroj: MPSV

Jak již bylo výše uvedeno, osoby se zdravotním postižením žijící v pobytových zařízeních sociálních služeb jsou ve 46 % klienty domovů pro seniory a ve 32 % klienty domovů se zvláštním režimem. Z toho je zřejmé, že z velké části se jedná o osoby ve starších věkových skupinách. Dvě třetiny osob se zdravotním postižením žijících v pobytových zařízeních sociálních služeb v roce 2023 byli lidé ve věku nad 75 let.

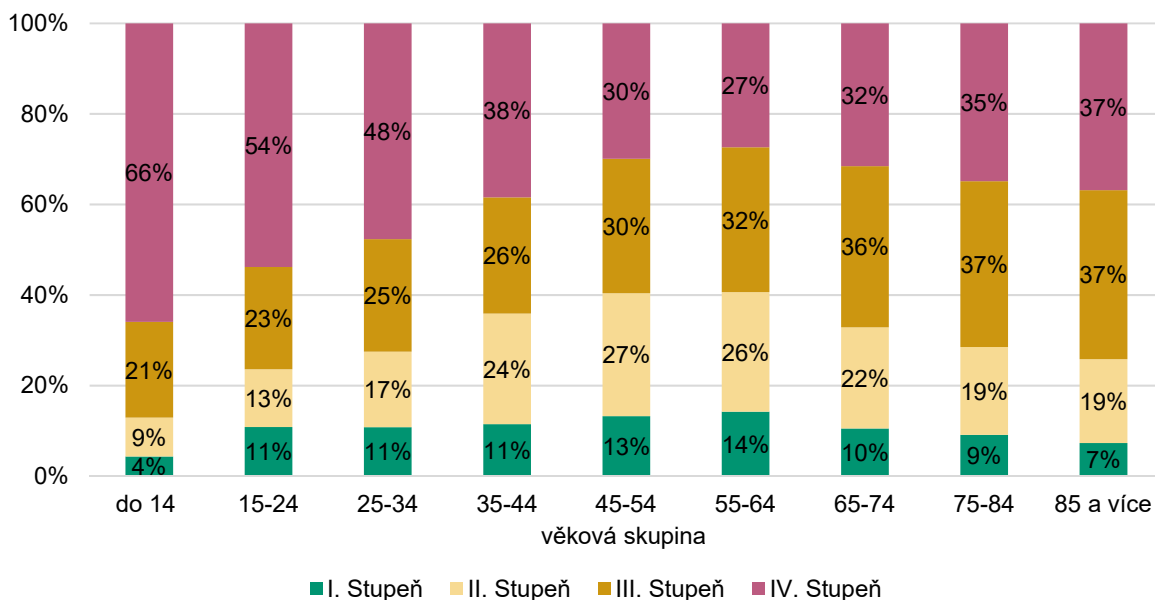
Graf 24: Osoby s příspěvkem na péči žijící v pobytových zařízeních sociálních služeb podle věku v roce 2023

Zdroj: MPSV

V jednotlivých věkových skupinách klientů pobytových sociálních služeb s příspěvkem na péči je odlišná struktura podle stupně závislosti, pro který je příspěvek na péči vyplácen. V nejmladší věkové skupině do 14 let je největší (66%) podíl lidí s nejzávažnějším, IV. stupněm závislosti. Tento podíl se ve starších věkových skupinách postupně snižuje až do věku 65 let, od kterého opět mírně narůstá. Zároveň od nejmladší do nejstarší věkové skupiny soustavně narůstá podíl osob ve III. stupni závislosti, který je pro věkové skupiny 45 až 55 let a starší věkové skupiny klientů nejčastější.

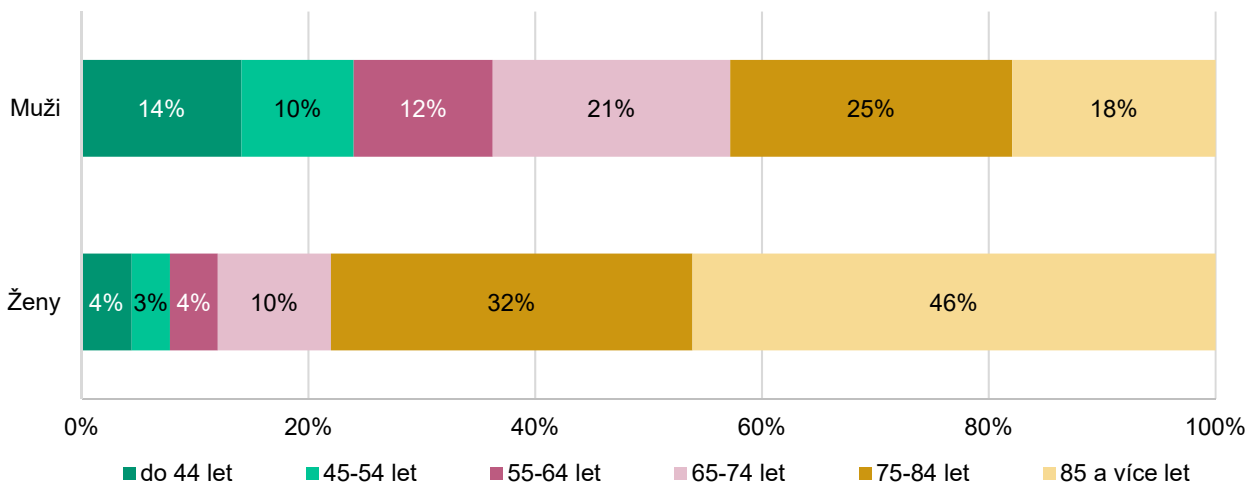
Graf 25: Struktura osob s příspěvkem na péči v pobytových zařízeních sociálních služeb podle věku a stupně závislosti v roce 2023 (%)

Zdroj: MPSV

V roce 2023 žilo v pobytových zařízeních sociálních služeb 50 tisíc žen a 24 tisíc mužů se zdravotním postižením. Struktura osob se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb podle věku je odlišná pro muže a pro ženy. Ženy se obecně dožívají vyššího věku, kdy je pravděpodobnost výrazného zdravotního omezení vyšší, a tvoří tři čtvrtiny klientů domovů pro seniory a 72 % domovů se zvláštním režimem. Mezi ženami se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb představovaly osoby ve věku 75 let a více 78 %, zatímco mezi muži 43 %.

Graf 26: Struktura osob s příspěvkem na péči v pobytových zařízeních sociálních služeb podle pohlaví a věku v roce 2023 (%)

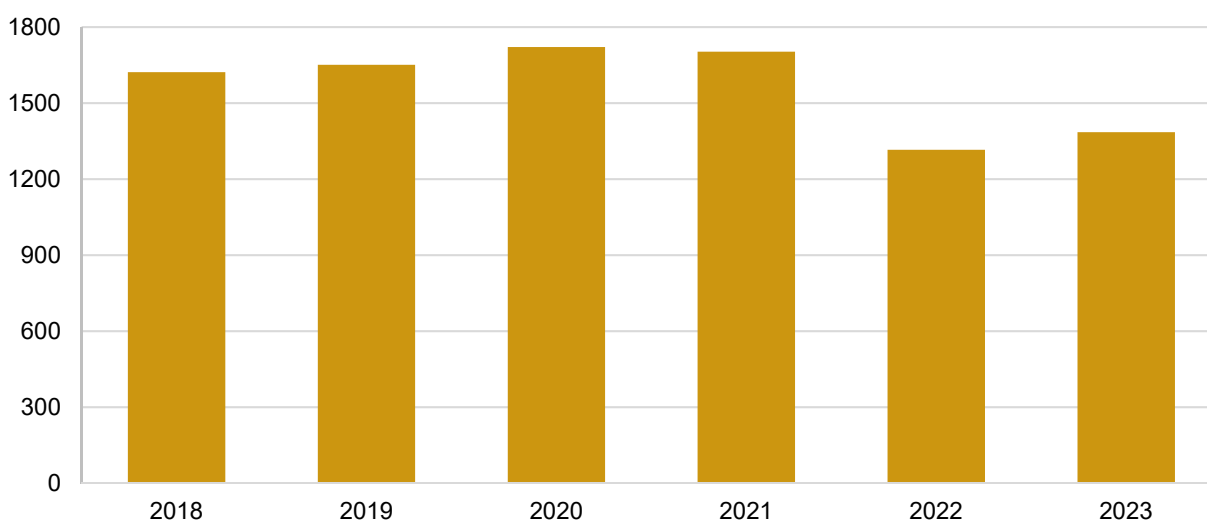
Zdroj: MPSV

2.4. Osoby dlouhodobě hospitalizované ve zdravotnických zařízeních

Lůžková zdravotnická zařízení jsou poskytovateli zdravotních služeb, ale nejsou institucemi, které by bylo možné považovat za místo obvyklého bydliště hospitalizovaných pacientů. Nicméně lze očekávat, že někteří pacienti pobývají v těchto zařízeních velmi dlouhou dobu. Pro účely této studie jsou všichni pacienti hospitalizovaní déle než jeden rok považováni za osoby se zdravotním postižením.

Během roku 2023 byla u 1 385 pacientů ukončena hospitalizace, která trvala déle než jeden rok. V posledních letech je tento počet poměrně stabilní, k mírnému snížení došlo po skončení covidové pandemie v roce 2022. V letech 2018 až 2023 se počet ukončených hospitalizací, které trvaly déle než jeden rok, pohyboval mezi 1,3 tisíci až 1,7 tisíci případy.

Graf 27: Hospitalizace pacientů delší než 364 dní ukončené v letech 2018 až 2023

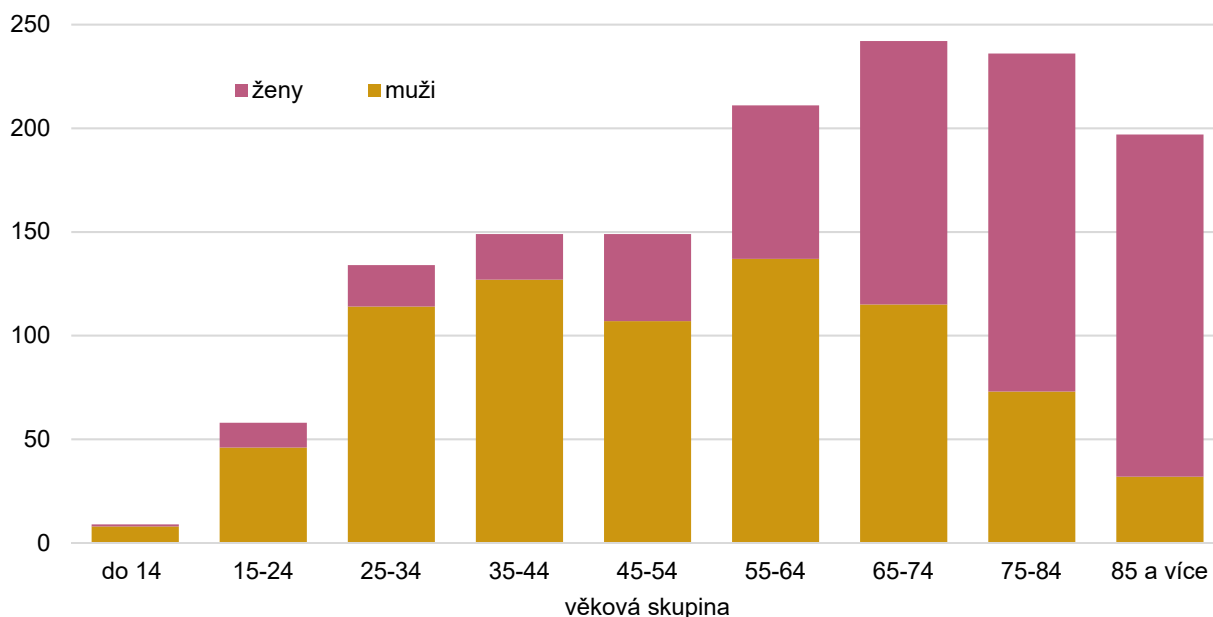

Zdroj: ÚZIS ČR

Mezi pacienty hospitalizovanými déle než 364 dní, jejichž hospitalizace byla v roce 2023 ukončena, bylo jen velmi málo dětí do 14 let i mladých ve věku 15 až 24 let. Celkem tyto dvě skupiny představovaly pouze 5 % takovýchto pacientů. Podobným dílem kolem 10 % byly zastoupeny osoby ve věkových skupinách 25 až 34 let, 35 až 44 let a 45 až 54 let. Největší podíl představovali pacienti starší 55 let, kteří dohromady tvořili 64 % ze všech pacientů, u kterých byla v roce 2023 ukončena hospitalizace po déle než 364 dnech.

Hospitalizace mužů představovaly 55 % ze všech ukončených hospitalizací delších než 364 dní. Převaha mužů byla výraznější v mladších věkových skupinách do 54 let, ve kterých byly tyto dlouhodobé hospitalizace 4krát častější u mužů než u žen. Ve starších věkových skupinách, kdy se více projevuje delší naděje dožití žen, se tento poměr vyrovnává a od 65 let začínají mezi dlouhodobě hospitalizovanými pacienty převládat ženy. U déle než 364 dnů hospitalizovaných pacientů ve věku nad 85 let jsou 5krát častější dlouhodobé hospitalizace žen než mužů.

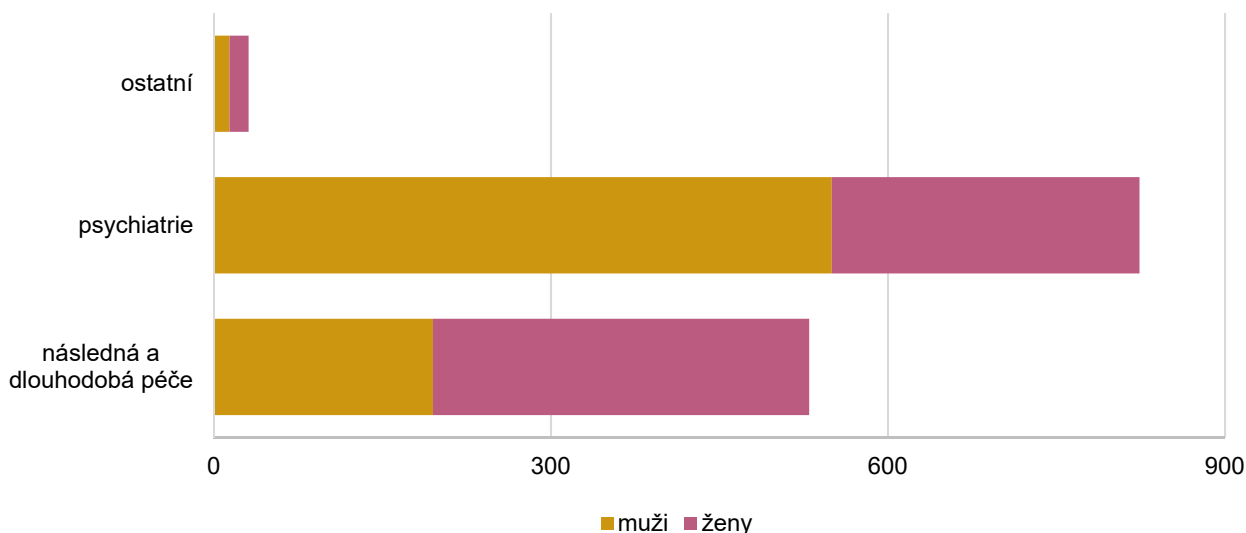
Graf 28: Hospitalizace pacientů delší než 364 dní ukončené v roce 2023 podle věku a pohlaví

Zdroj: ÚZIS ČR

Hospitalizace delší než 364 dnů nejčastěji probíhají na odděleních a v zařízeních poskytující zdravotní péči v oboru psychiatrie a v oboru následné a dlouhodobé péče. Ve zdravotnických zařízeních a na odděleních poskytujících psychiatrickou zdravotní péči bylo v roce 2023 ukončeno přes 800 hospitalizací, které trvaly déle než jeden rok. V nemocnicích a na odděleních následné či dlouhodobé péče to bylo přes 500 takovýchto hospitalizací. Ostatní dlouhodobé hospitalizace ukončené v roce 2023 byly v hospicích a jiných zařízeních.

Graf 29: Hospitalizace pacientů delší než 364 dní ukončené v roce 2023 podle oboru zdravotní péče a pohlaví pacientů

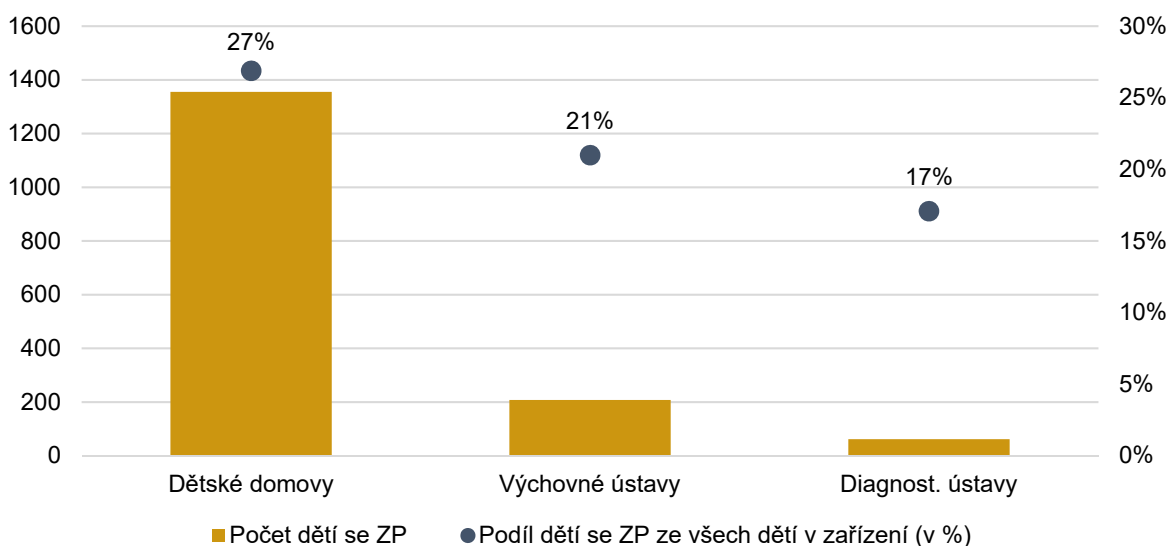
Zdroj: ÚZIS ČR

2.5 Děti a mládež ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, kterými se rozumějí dětské domovy (včetně dětských domovů se školou), výchovné ústavy a diagnostické ústavy, bylo k 31. 10. 2023 umístěno 1 625 dětí a mládeže se zdravotním postižením¹¹. Podíl dětí a mládeže se zdravotním postižením (ZP) činil 25 % ze všech umístěných v těchto zařízeních. V dětských domovech bylo celkem 1 355 dětí se zdravotním postižením, ve výchovných ústavech 208 a v diagnostických ústavech 62 dětí či mladistvých se zdravotním postižením.

Nejvyšší podíl dětí se zdravotním postižením na celkovém počtu dětí ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy byl mezi dětmi žijícími v dětských domovech (případně dětských domovech se školou), kde ve školním roce 2023/2024 dosahoval 27 %. O 6 procentních bodů byl nižší ve výchovných ústavech (21 %) a nejnižší v diagnostických ústavech (17 %). Oproti situaci ve školním roce 2017/2018 se tyto podílové ukazatele příliš nezměnily a zůstávají na řádově podobné úrovni, tedy pro výchovné a diagnostické ústavy okolo 20 % a pro dětské domovy mezi 25 % a 30 %.

Graf 30: Děti se ZP ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podle typu zařízení ve školním roce 2023/2024

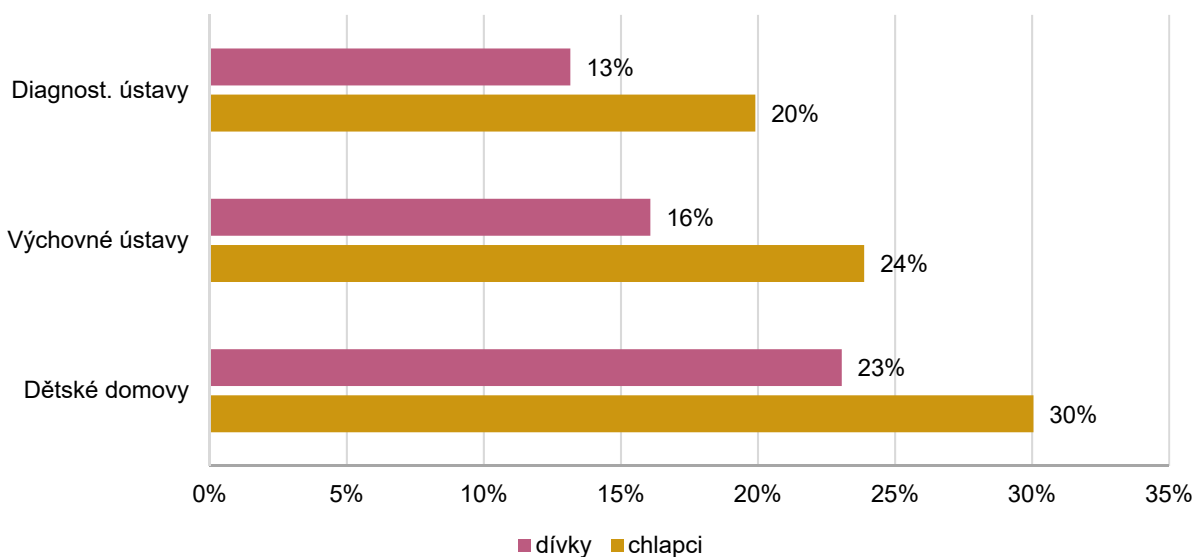

Zdroj: MŠMT

Různou měrou jsou děti se zdravotním postižením zastoupeny mezi dívkami a chlapci umístěnými ve výše jmenovaných školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy. Dívek se zdravotním postižením je ve všech typech těchto zařízení oproti chlapcům méně. To je dáno jednak celkovým poměrem chlapců a dívek, kdy ve výchovných ústavech je o 70 % více chlapců než dívek, v diagnostických ústavech o 40 % a v dětských domovech o 20 %. Nicméně i podíl dívek se zdravotním postižením ze všech dívek v jednotlivých zařízeních je nižší než u chlapců.

¹¹ dle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb. (Školský zákon)

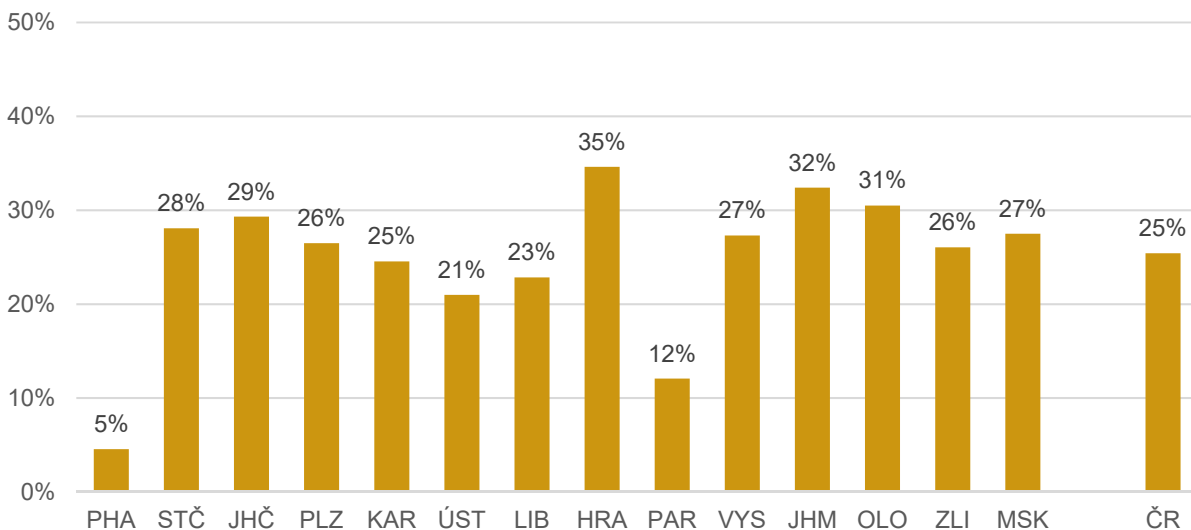
Graf 31: Podíl dětí se ZP na všech dětech ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podle pohlaví a typu zařízení ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Podíl dětí se zdravotním postižením ze všech dětí umístěných ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy se v jednotlivých krajích liší. Ve většině krajů se pohybuje mezi 21 % až 35 %, výrazněji se odlišuje zejména v hlavním městě, kde dosahuje pouze 5 %, a v Pardubickém kraji, kde byl 12 %.

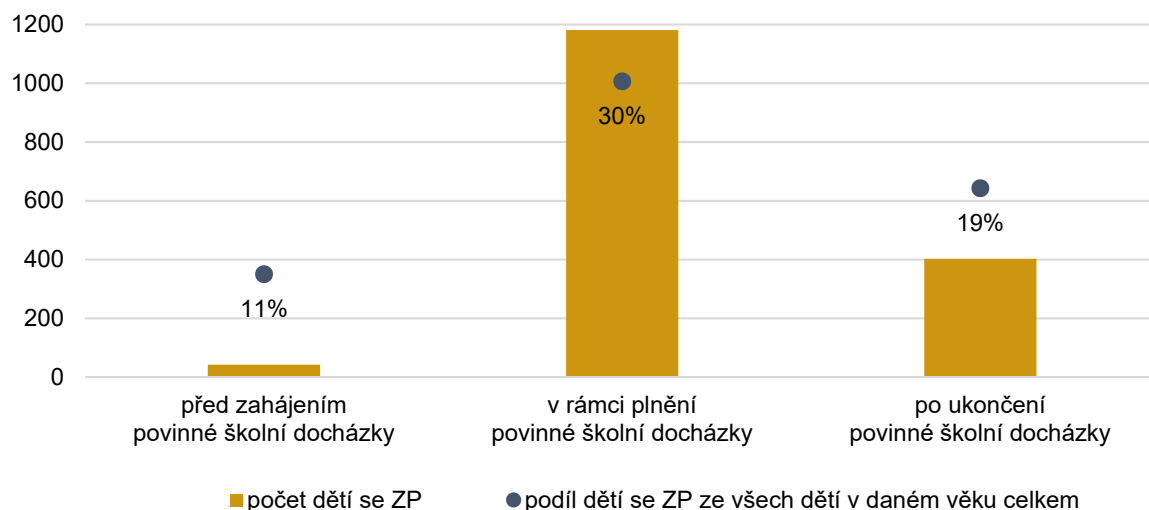
Graf 32: Podíl dětí se ZP ze všech dětí ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podle krajů ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Jak v absolutním počtu (což vychází z celkové věkové struktury dětí ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy) tak i relativně jsou zdravotní postižení u dětí v zařízeních ústavní a ochranné výchovy nejčastější mezi dětmi ve věku plnění povinné školní docházky a týkají se 30 % takto starých dětí v zařízeních. U dětí a mladistvých ve věku po ukončení povinné školní docházky žijících v zařízeních se zdravotní postižení objevuje v 19 % a u dětí před zahájením povinné školní docházky v 11 %.

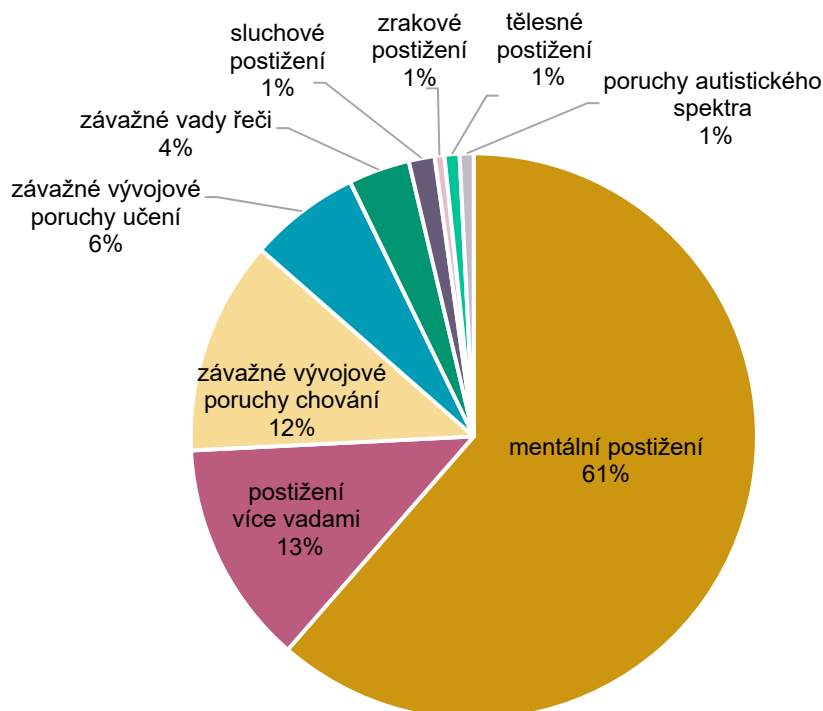
Graf 33: Děti se ZP ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podle věkových skupin ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Nejčastěji jsou u dětí se zdravotním postižením žijících v zařízeních ústavní a ochranné výchovy evidována mentální postižení (v 61 %), dále 13 % dětí se zdravotním postižením v zařízeních tvoří děti postižené více vadami, 12 % dětí se závažnými vývojovými poruchami chování, 6 % dětí se závažnými vývojovými poruchami učení a 4 % dětí se závažnými vadami řeči. Děti s tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením stejně jako děti s poruchami autistického spektra tvoří shodně okolo 1 % dětí se zdravotním postižením ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy.

Graf 34: Struktura dětí se ZP ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podle druhu postižení ve školním roce 2023/2024

Zdroj: MŠMT

Shrnutí

Statistický odhad celkového počtu **dětí do 14 let (včetně) se zdravotním postižením** v Česku vycházející z počtu dětí evidovaných školskou statistikou, které měly kvůli zdravotnímu postižení speciální vzdělávací potřeby, za **rok 2023 činil 139,8 tis. dětí, tedy 8,1 % dětské populace**. Tento podíl se za posledních 5 let výrazně nezměnil. U chlapců byla prevalence zdravotního postižení vyšší (10,6 %) než u dívek (5,5 %).

Mateřské školy ve školním roce 2023/2024 navštěvovalo **13,7 tis. dětí s vykázaným zdravotním postižením**, které tak tvořily **3,8 % ze všech dětí** v mateřských školách. Z hlediska typu postižení šlo u poloviny dětí s postižením v mateřských školách o závažné vady řeči, u 12 % o poruchy autistického spektra, u 8 % o závažné vývojové poruchy chování a u 6 % o děti s mentálním a u 4 % s tělesným postižením.

Na základních a středních školách se ve školním roce 2023/2024 vzdělávalo **109,2 tisíc žáků ve věku do 14 let (včetně) se zdravotním postižením**, kteří představovali **10,7 % všech takto starých žáků**. Zdravotní postižení bylo evidováno u 7,4 % dívek a 14,0 % chlapců do 14 let na základních a středních školách. Nejčastějším typem postižení u dětí na základních školách byly závažné vývojové poruchy učení, následované závažnými vývojovými poruchami chování a vadami řeči, tyto potíže se dohromady týkaly 74 % dětí s postižením.

Příspěvek na péči mělo z důvodu nepříznivého zdravotního stavu a potřeby pomoci při zvládání základních životních potřeb ke konci roku 2023 přiznáno **26,7 tisíc dětí ve věku od 1 do 14 let**. Ty představovaly 1,6 % ze všech takto starých dětí v Česku. Z dětí s přiznaným příspěvkem na péči jich 36 % pobíralo příspěvek v nejnižším I. stupni závislosti, 30 % ve II. stupni, 20 % ve III. stupni a 14 % v nejvyšším IV. stupni závislosti.

Držitelem **průkazu osoby se zdravotním postižením** na konci roku 2023 bylo **12,3 tisíc dětí ve věku 1 až 14 let**. Mezi všemi dětmi v daném věku tak tvořili držitelé průkazu OZP 0,7 %. Největší část z nich (57 %) měla průkaz ZTP/P pro osoby se zvlášť těžkým funkčním nebo úplným postižením s potřebou průvodce, 39 % průkaz ZPT pro osoby s těžkým funkčním postižením a 4 % průkaz TP pro osoby se středně těžkým funkčním postižením.

Údaje o zdravotním stavu osob žijících **mimo soukromé domácnosti** jsou dostupné pouze za část osob žijících ve vybraných institucích. Ke konci roku 2023 činil celkový počet osob se zdravotním postižením žijících v pobytových zařízeních sociálních služeb, lůžkových zdravotnických zařízeních a školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy v Česku **76,9 tisíc**.

V pobytových zařízeních sociálních služeb k 31. 12. 2023 žilo **69,9 tisíc osob s přiznaným příspěvkem na péči**, které představovaly 87 % z klientů těchto zařízení. Necelá polovina (46 %) osob se zdravotním postižením v pobytových zařízeních sociálních služeb byla klienty domovů pro seniory, 32 % domovů se zvláštním režimem, 16 % domovů pro osoby se zdravotním postižením. Další 4 tisíce osob s příspěvkem na péči využívalo sociální služby ve zdravotnických zařízeních (sociální lůžka).

Během roku 2023 byla u **1,4 tisíc pacientů ukončena hospitalizace, která trvala déle než jeden rok**. Pro účely této studie jsou všichni pacienti hospitalizovaní déle než jeden rok považováni za osoby se zdravotním postižením. Hospitalizace delší než 364 dnů nejčastěji probíhaly na odděleních a v zařízeních poskytující zdravotní péči v oboru psychiatrie (přes 800 ukončených hospitalizací) a v oboru následné a dlouhodobé péče.

V **dětských domovech** (včetně dětských domovů se školou), **výchovných ústavech a diagnostických ústavech**, bylo k 31. 10. 2023 umístěno **1 625 dětí a mládeže**, u kterých bylo školskou statistikou evidováno zdravotní postižení. Podíl dětí a mládeže se zdravotním postižením činil 25 % ze všech umístěných v těchto zařízeních. Nejčastěji byla u dětí a mládeže se zdravotním postižením žijících v zařízeních ústavní a ochranné výchovy evidována mentální postižení (61 %), postižení více vadami (13 %), závažné vývojové poruchy chování (12 %), závažné vývojové poruchy učení (6 %) a závažné vady řeči (4 %).

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
OZP	osoba se zdravotním postižením
PAS	poruchy autistického spektra
PO	podpůrná opatření
SŠ	střední škola
SVP	speciální vzdělávací potřeby
ÚZIS ČR	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
VŠPO	Výběrové šetření osob se zdravotním postižením
ZP	zdravotní postižení
ZŠ	základní škola

Kraje ČR

PHA	Hlavní město Praha
STČ	Středočeský kraj
JHČ	Jihočeský kraj
PLZ	Plzeňský kraj
KAR	Karlovarský kraj
ÚST	Ústecký kraj
LIB	Liberecký kraj
HRA	Královéhradecký kraj
PAR	Pardubický kraj
VYS	Vysočina
JHM	Jihomoravský kraj
OLO	Olomoucký kraj
ZLI	Zlínský kraj
MSK	Moravskoslezský kraj

Seznam tabulek

1. Děti do 14 let se zdravotním postižením

Odhad celkového počtu dětí se zdravotním postižením do 14 let (včetně)

1.1 Děti ve věku 0–14 let se zdravotním postižením v letech 2018 až 2023 (odhad)

1.2 Děti ve věku 0–14 let se zdravotním postižením v krajích v roce 2023 (odhad)

Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

1.3 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách ve školních letech 2017/18 až 2023/24

1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách v krajích ve školním roce 2023/24

1.5 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle závažnosti postižení ve školních letech 2017/18 až 2023/24

1.6 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle závažnosti postižení v krajích ve školním roce 2023/24

1.7 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle typu postižení ve školním roce 2023/24

Žáci do 14 let (včetně) se zdravotním postižením na základních a středních školách

1.8 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách ve školních letech 2017/18 až 2023/24

1.9 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách v krajích ve školním roce 2023/24

1.10 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách podle závažnosti postižení ve školních letech 2017/18 až 2023/24

1.11 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách podle závažnosti postižení v krajích ve školním roce 2023/24

1.12 Žáci do 14 let se zdravotním postižením na základních a středních školách podle typu postižení a pohlaví ve školním roce 2023/24

Děti ve věku 1–14 let s příspěvkem na péči

1.13 Děti ve věku 1–14 let s příspěvkem na péči podle stupně závislosti v letech 2018 až 2023

1.14 Děti ve věku 1–14 let s příspěvkem na péči podle stupně závislosti v krajích k 31. 12. 2023

1.15 Děti ve věku 1–14 let s příspěvkem na péči podle pohlaví v krajích k 31. 12. 2023

1.16 Děti ve věku 1–14 let s příspěvkem na péči podle pohlaví a věku k 31. 12. 2023

Děti ve věku 1–14 let s průkazem osoby se zdravotním postižením (OZP)

1.17 Děti ve věku 1–14 let s průkazem OZP podle typu průkazu v letech 2018 až 2023

1.18 Děti ve věku 1–14 let s průkazem OZP podle typu průkazu v krajích k 31. 12. 2023

1.19 Děti ve věku 1–14 let s průkazem OZP podle pohlaví v krajích k 31. 12. 2023

1.20 Děti ve věku 1–14 let s průkazem OZP podle pohlaví a věku k 31. 12. 2023

2. Osoby se zdravotním postižením žijící v institucích

Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči

- 2.1 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči podle stupně závislosti k 31. 12. v letech 2018 až 2023
- 2.2 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči podle stupně závislosti a typu zařízení k 31. 12. 2023
- 2.3 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči podle stupně závislosti v krajích k 31. 12. 2023
- 2.4 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči podle stupně závislosti a věku k 31. 12. 2023
- 2.5 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s příspěvkem na péči podle pohlaví a věku k 31. 12. 2023
- 2.6 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s omezením mobility k 31. 12. v letech 2018 až 2023
- 2.7 Klienti pobytových zařízení sociálních služeb s omezením mobility podle typu zařízení k 31. 12. 2023

Hospitalizace pacientů delší než 364 dní

- 2.8 Hospitalizace pacientů delší než 364 dní podle pohlaví pacientů ukončené v letech 2019 až 2023
- 2.9 Hospitalizace pacientů delší než 364 dní podle pohlaví a věku pacientů ukončené v roce 2023
- 2.10 Hospitalizace pacientů delší než 364 dní podle pohlaví pacientů a oboru péče ukončené v roce 2023

Děti a mládež se zdravotním postižením ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy

- 2.11 Děti a mládež se zdravotním postižením ve školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy podle typu zařízení a pohlaví ve školním roce 2023/24
- 2.12 Děti a mládež v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy podle zdravotního postižení v krajích ve školním roce 2023/24
- 2.13 Děti a mládež se zdravotním postižením v zařízeních ústavní nebo ochranné výchovy podle druhu postižení a věku ve školním roce 2023/24

